

Alexandriai Kelemen – Stromata I. könyv (Sztrómateisz)

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ

ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΝ ΠΡΩΤΟΣ

Kelemen szőnyegei, a valódi filozófia ismeretének emlékeztetője szerint.

Első szőnyeg. (Részlet)

[1.1.1.1] Hogy kezredbe véve felolvasd és képes legyél megtartani azokat. De vajon a könyvek egészen olyanok, mint amelyekről le kell mondanunk? Vagy ha ilyen ősiek, a mostani időben mi szükség ezekre az iratokra? És ha más, avagy a komoly [férfiakhoz csatlakozzunk], vagy épp ellenkezőleg? Mégis nevetséges lenne a komoly férfiakat írását elutasítani, a nem ilyen írókat pedig elfogadni.

1.1.1.2. De vajon Theopomposznak és Timaiosznak, akik mítoszokat és káromlásokat írtak, de Epikurosnál is, az istentelenség elkezdőjénél, sőt még Hipponaxnak és Arkhilokhosznak engedni kellene ilyen szégyenletesen írni, ellenben igazság hirdetőket, akik az embereknek hasznot hagynak meg kell akadályozni? Kiválóbbnak gondolom azonban azokat, akik ilyen szép fiakat hagynak hátra az utókornak. Mint ahogy a testnek is vannak gyermekei, a lélek leszármazottai viszont a szavak. 1.1.1.3 Egyből atyáknak mondjuk a tanítókat, a bölcsességet és az emberszerető pedig csak egy olyan személy, aki közösséget vállal. Ezért mondja Salamon: „Fiam, ha befogadod parancsolatom beszédét, rejtse el magadnál, hogy a bölcsességre hallgasson a te füled.” (Péld. 2:1-2) Az szót, ami rejtve van, úgy mutatja, mint a tanuló lelkének földjébe vetett [magot], és ez a szellem szerinti ültetvény.

1.1.2.1 Ezért is teszi hozzá: „És vedd szíved az értelmességre, vedd pedig azt fiadnak oktatására”

(Péld. 2:2) A lélek ugyanis, – úgy vélem –, a lélekhez, a szellem a szellemhez kapcsolódva ige szerinti magot növel, azt, ami levettetett és életet ad. Fiú pedig mindaz, aki meg van fenýítve a nevelés engedelmessége szerint. 1.1.2.2. „Fiam” – mondja –, „törvényeimet ne felejtsd el!” (Péld. 3:1) Ha pedig a tudás nem mindenkié, („állíts szamarat a lírához”, amint a közmondást idézők mondják), [mégis] sokak számára írták. „A disznók példának okáért a pocsolyának inkább örülnek, mint a tiszta víznek.” 1.1.2.3 Ezért, mondja az úr, [mikor] a példázatban ellenük szól, hogy „Látván ne lássanak, és hallván ne halljanak, és ne fogják föl!” (Mát. 13:13), nem úgy, mintha az úr tudatlanságot okozna nekik (ugyanis egyáltalán nem megengedett így gondolkodni), hanem prófétai módon kifejtve a jelenlevő dolgokat és bejelentve az elkövetkezőket azoknak, akik ostobaságokat beszélnek.

1.1.3.1 Márpedig a bőség által maga az Üdvözítő mutatkozik meg a befogadó képessége szerint, amit képzés által szükséges növelni, elosztva a meglévőt a szolgálóknak. Azután visszatérve tegyék le a magukkal [hozott] igét (vagy: számoljanak el vele). Amikor tehát elfogadta azokat, akik a pénzét megnövelték, akik a kevésen voltak hűek, örömmel vette és ígéretet tett, hogy sokak fölé állítja őket, 1.1.3.2 az Úr örömébe parancsolta őket, hogy menjenek be. Azok pedig, akik elrejtették, akik megbízattak, hogy a pénzt kamatra hitelezik, ez az az ember, aki haszontalanul visszaadta annak, aki adta, „gonosz és lusta rabszolga” – mondta, „nem kellett volna pénzem a pénzváltóknak odaadni, és amikor eljövök, visszakaptam volna az enyémet?” (Mát. 25:26-27) A haszontalan szolga a külső sötétségbe dobátik majd. (Mát. 25:30) 1.1.3.3 „Te tehát erősödj meg,” ahogy Pál is mondja, „a Felkent Jahósua kegyelmében, és amiket hallottál tőlem sok tanú által, ezeket bízd hűséges emberekre, akik alkalmasak lesznek másokat is tanítani.” (2.Tim 2.1) 1.1.3.4 és ismét, „Igyekezz magadat kipróbáltként az Isten elé állítani, olyan munkásként, aki nem szégyenült meg, aki helyesen méri ki az igazság beszédét.” (2Tim. 2:15)

1.1.4.1 Ha most tehát mindkettő hirdeti az igét, – az egyik írással, a másik pedig beszéddel -, nemde mindkettő elfogadható, mint akik tevékenyen véghezviszik a szeretet által a hitet? Az hibázik, aki nem a legjobb [formát] választja, Isten ugyanis nem hibázik. Az egyik [dolga] mindjárt az, hogy érdekessé tegye az ige műveit, a másiké pedig, hogy megvizsgálja, válassza-e vagy nem, vagy, hogy az ítélet önmagában ítéltesen. 1.1.4.2 Van azonban a hirdetésnek oly tudománya, amely már valahogy a küldöttek jellegzetességét viseli (angyali), és mindkét módon hatékony, akár a kéz által, akár a nyelv által is, meg van támogatva. „Mert az, aki szellemben vet, szellemből fog aratni örök életet. A jót cselekedve pedig nehogy megfáradjunk” (Gal. 6:8-9)

1.1.4.3 Ezért rendkívül nagy dolgokkal találkozik [a hívő], amik az isteni gondviselés szerint vele történnek. A hit kezdetén polgárjogot kap a vágyakozásra, majd az igazságban való előrelépés szándékát, a buzgó keresést, a megismertetés nyomdokát. Akik ugyanis rendezik a számlát, annak mondják, hogy: Szabadítás adasson neked, hogy megszabadulj! Azok pedig, akiket

hamisság nélkül tanítottak az igazság szavaira, megkapják az örök élet utikészletét, és az ég felé szárnyalnak. 1.1.4.4 Most tehát legcsodálatosabban az Apostol mondja: „Mindenben ajánlva magukat, mint Isten szolgálóit, mint szegényeket, de sokakat gazdagítók, mint semmit sem birtoklók, és mindeneket birtokukban tartók. A mi szánk megnyílt felétek” (2Kor. 6:4; 10) „Tanúskodva kötelezlek pedig” – Timótheusnak mondja utasítást írván – „az Isten, a Felkent Jahósua és a választott angyalok előtt, hogy ezeket őrizd meg mindenféle előítélet nélkül, semmit se cselekedve részrehajlásból!” (1Tim. 5:21)

1.1.5.1 Szükséges most tehát mindkettőnek megvizsgálnia azt, ami rájuk vonatkozik. Az egyiknek, ha méltó szólni és emlékeztetőket is hátrahagyni, a másiknak, ha képes hallgatni is és igaz módon társalogni. Csak amint némelyeknek szokásuk a hálaadást kiosztani, a nép közül mindnyájan, akik csak megfogják részeit, továbbadják. 1.1.5.2 A legjobb ugyanis, ha lelkiismeretünk szerinti a pontos irányzat felé van futásunk, ennek alapja pedig a tanulással egybekötött szilárd és egyenes életvezetés, követni azokat, akiket megillet, mivel már mások által kipróbáltattak és az igazság tudománya és a parancsolatok végrehajtása felé is leginkább igazodtak. 1.1.5.3 „Így hát, aki méltatlanul eszi az úr kenyerét és issza poharát felelős lesz majd az úr teste és vére ellen. Vizsgálja meg tehát magát az ember és úgy egyen a kenyérből és igyon a pohárból.” (1Kor. 11:27)

1.1.6.1 Tehát megfelelőképpen ügyelnie kell magára, aki megtérő felebarátjának hasznára [van], hacsak nem vakmerően és túlbuzgón akárkire ráront a tanítással, hacsak nem a beszédének közlése dicsőségszerető, ha ez csak a hallgatók üdvösségének javára gyümölcsozik fizetséget, nem a beszélő kielégülése miatt is, mind az emlékeztető [írások] által szólva ismét, elfut az ajándékok elfogadásának vádjá elől. 1.1.6.2 „Ugyanis sem hízelkedő beszéddel nem léptünk fel valamikor is, amint tudjátok” – mondja az apostol, – „sem a nyereségvágy leplezett látszatában, – Isten a tanú –, sem emberektől való dicsőségre nem törekedtünk, sem titóletek sem másoktól, holott lehetőségünk lett volna terhetekre lenni, mint a Felkent apostolai, hanem olyan nyájasak lettünk közöttetek, mint egy dajka, aki dédelgeti saját gyermekeit.” (1Thess. 2:5-7)

1.1.6.3 Ezek alapján pedig azok, akik részesednek az isteni beszédekben óvatosaknak kell lenniük, ha másért nem, a haszontalan kérdezősködők miatt, úgy ahogy a városok épületeinél [kíváncsiskodóknál] ugyanerre juthatunk el, hacsak nem a világiak kegyelmének megszerzése miatt mennek oda, hogy közösséget vállaljanak a Felkentnek szánt tanulókkal azokban, amik szükségesek. A képmutatók azonban legyenek hát elutasítva. Ha pedig valaki nem látja [ezt] igaznak, hanem akarja, hogy az legyen, ébredjen tudatára azoknak a jóknak, amelyek számára kéznél vannak.

1.1.7.1 Ha tehát „egyrészt az aratás sok, másrészt a munkás kevés” (Mát. 9:37), a meglevőknek illik imádkozni, hogy a munkások a lehető legnagyobb számban adassanak. Csakhogy a szántóföldek kettősek. Egyrészt ugyanis íratlan. Másrészt pedig írott. Hogy pedig az Úrnak két munkása közül melyik veti a nemes búzaszemeket, hogy kalászt növeljen és le is arassa, a valóságból lesz láthatóvá az isteni földműves. 1.1.7.2 „Munkálkodjatok” mondja az úr, „ne a veszendő eledelért, hanem az örök életre megmaradóért!” (Ján. 6:27) A táplálékot a kenyerek által és a beszédek által veszi. És a meglevőknek: „boldogok a békességszerzők” (Mát. 5:9), megmutatja itt a jobb utat az életmód és tévedés miatt a tudatlanságok között háborúskodóknak, az Isten beszéde szerint életmóddal és beszéddel a békére irányítva, és a kenyér szétoztásával táplálva azokat, akik igazságosságot éheznek. 1.1.7.3 Ugyanis a lelkek is saját táplálékkal rendelkeznek, némelyek a megismerés szerint a tudást is növelik, mások a görög filozófiát művelik, amely éppen olyan, mint a diók közül is bármely ehető. 1.1.7.4 „Aki pedig ültet, és aki öntöz” (vö: 1Kor. 3:6-7), „A növekedést adónak” szolgálai, a szolgálat szerint egygyek, „mindegyikünk ugyanis a maga jutalmát fogja kapni fáradozása szerint. Ugyanis Isten munkatársai vagyunk. Isten szántóföldje, Isten épülete vagytok” (1Kor. 3:8-9) az apostol szerint.

1.1.8.1 A hallgatóknak nem megengedhető tehát sem az, hogy összehasonlító próbát tegyenek, sem a vizsgálatra nem szolgáltatható ki az Ige azok számára, akik következtetések által lépnek előre, jártassággal és erővel táplálkoznak a beszédekkel, azok számára, akik már előre megragadták az Életet, és akik korábban nem üresedtek ki. 1.1.8.2 Amikor pedig valaki azt választja, hogy a hit vendégeskedjen nála, megerősítetik ez az isteni beszédek befogadására, [mert] okkal birtokolja a tiszteletre méltó hitet. Ebből következik pedig, hogy bőséges számára a meggyőződés. Ez volna tehát ama prófétai közlés jelentése [is]: „És ha nem hisztek, nem fogjátok megérteni.” (LXX: Ézs. 7:9) „Tehát amíg alkalmas időnk van, mindenki iránt jót tegyünk, de különösen hitünk háznépe iránt” (Gal. 6:10)

1.1.8.3 Mindezek közül pedig a boldogság szerint Dávid hálát adva zsoltározott. „Izsóppal fogsz meghinteni engem és meg fogsz tisztítani, kimosol majd és fehérebb leszek a hónál. Örömet és ujjongást hallóvá teszel majd egem. Örvendezni fognak megalázott csontjaim. Fordítsd el arcodat bűneimtől és törvénytelenégeimet töröld ki! 1.1.8.4 Tiszta szívet teremts bennem, ó Isten, és az egyenes szellemet újítsd meg belső részeimben! Ne vessél el arcodtól, és szent Szellemedet ne távolítsd el tőlem! Add meg szabadításod ujjongását, és vezető szellemmel erősíts meg engem!” (LXX: Zsolt. 50:9-14)

1.1.9.1 Aki tehát a jelenlevőkhöz szól, és idővel megvizsgálja, és ítélettel fog ítélkezni, és különbséget fog tenni azok között, amelyeket másoktól is hallani, megfigyelve a beszédeket, a magaviseleteket, az erkölcsöket, a mindennapi életet, a mozgásokat, a hozzáállásokat, a megjelenést, a hangot. A hármás útkereszteződést, a sziklát, a letaposott utat, a termékeny

földet, a fával beborított vidéket, a termékenyet és jót, és művelt földet, ami képes megszorítani a magot. 1.1.9.2 Aki pedig képes az emlékeztetők által szólva az Isten felé szívét megtisztítani, a megírottakat kiáltani, nem haszonért, nem üres dicsőségvágyból a hálát <leírni>, nem azért, mert legyőzi a szenvedélyes testi kötődés, sem hogy a félelem rabszolgájává legyen, nem [azért teszi], hogy a gyönyör fölemelje. De csak azok élvezik ezt a szabadulást, akik azokról kérdeznek (társalognak), amiben sem a jelenlevő nem részesül, hanem reménnyel várja azt, aki majd mindenképpen megfizet a munkásoknak bérük felett, mert méltó, hogy megadja az ígéretet.

1.1.9.3 De aki fel van jegyezve a férfiak közé, nem vágyik jutalomra. Aki azonban jótékonyságával dicsekedik, a viszonzást már megkapta a tisztességtetés által, aki pedig béréért cselekszik valamit, vagy mint jól cselekvő, siet, hogy megkapja, vagy mint rosszul cselekvő, elkerüli a viszonzást. Nemde a földinek szokása rosszat forralni? 1.1.9.4 Szükséges pedig, amennyire tudjuk az urat is utánozni. Ez lenne az Isten akaratának leginkább segítségére, ingyen kapva, ingyen adva (vö. Mát. 10:8). Figyelemre méltó fizetségként [pedig] magát a polgárjogot megkapva. „Ne menjen be a kéjné bére a szent dolgok közé” (vö.: 5Móz. 28:18-19) – mondja.

1.1.10.1 Ennek megfelelően tilos volt odavinni az oltárhoz az eb árát. (vö.: 5Móz. 28:18 – LXX:23:19) Akinek pedig homályossá van téve a szeme, mind rossz eledellel, mind a lélek tanításával a világosság háznépe iránt, az az írott igazsághoz forduljon, ami világossá teszi az íratlanokat. „Szomjazók, menjetek a vízhez!” (Ézs. 55:1), mondja Ézsaiás, és „Igyál vizet saját edényeidből” (Péld. 5:15), figyelmeztet Salamon. 1.1.10.2 Ezért a „Törvényekben” a héberektől tanult filozófus, Platón, megparancsolja a földműveseknek, hogy ne öntözzenek, se ne vegyenek vizet másoktól. Amíg le nem ásnak saját földjükbe, és úgynevezett víztelen szűzföldet nem találnak. 1.1.10.3 Mert helyes ellátni a szűkölködőt, de nem jó a lustának útipoggyászt adni. „Habár indokolt a terhet is megosztani, mégsem szükséges együtt vinni.” – mondta Pitagorasz. 1.1.10.4 Az Írás pedig valóban lángra lobbantja a lélek szikráját és a házhoz tartozó szemet a megfelelő nézőpont (theória) felé irányítja, egyrészt hirtelen behelyezve valamit, ahogy a földműves beolt, másrészt a benne levőt hajlítva. 1.1.10.5 „Sokan ugyanis közülünk”, az isteni apostol szerint, „erőtlenek és gyengélkedők, és sokan elszenderültek. Ha pedig magunkat megítélnénk, talán nem ítéltetnénk el.” (1Kor. 11:30-31)

1.1.11.1 Márpedig ez az írás nem nyilvánosságra készült, hanem emlékeztetőként gyűjtetett öregségemre, a feledés mérge ellen (vö.: Platón – Phaidrosz LXI.d.), egyszerűen képek és a kézzelfogható dolgok vázlatai és olyan élenkítő, amelyek méltónak ítéltettek, hogy meghallgassák őket, mint az áldott és említésre méltó férfiak beszédeit. 1.1.11.2 Az egyik ezek közül Görögországban, Ión, a másik Nagy Görögországban (az első közülük Cöle-Szíriából volt, a második Egyiptomból), mások pedig napkeletről. És az egyik az asszírok közül, továbbá a héber

Palesztinában kezdettől fogva. Utóbbival pedig véletlen találkozáskor (de hatalom szerint ez volt az első) pihenést találtam magamnak az üldözők elől rejtve Egyiptomban. Ő az igazi szicíliai méh, aki leszakítja magának mind a prófétai, mind az apostoli rét virágait, a hallgatók lelkében létrehozta a tudás valamiféle szeplőtlen kincsét. 1.1.11.3 Hanem bizony az igaziak azok, akik az áldott tanítások hagyományát megtartják, mely egyenesen Pétertől és Jakabtól, Jánostól is és Páltól, a szent apostoloktól származott, a gyermekek az atyától megkapva (habár kevesen voltak az atyákhoz hasonlók), így érkeztek meg hát Isten akaratából mihozzánk is, hogy elültessék azokat az ősi és apostoli magokat.

1.1.12.1 És jól tudja, hogy ujjongani fognak; nem a vágy miatt örömet lelve mondom el ezeket, hanem csak és kizárólag a lejegyzés szerint való megőrzés miatt. Úgy vélem ugyanis, hogy az ilyen vázlat az olyan sóvárgó lélek számára hasznos, aki az áldott hagyományt szükségszerű, hogy megőrizze. „A férfinak öröme fog az Atya, aki szereti a bölcsességet.” (vö. Péld. 29:3) 1.1.12.2 Azok a kutak, melyekből merítenek átlátszóbb vizet adnak, de romlásra fordul, amelyből senki nem részesül. A vasat a felhasználás tisztábban őrzi meg, de amit nem használnak, az rozsdát hoz létre. Annak, aki megragadja ugyanis, úgy látszana, hogy a birtokában levő közös gyakorlat a szellemnek és a testnek egészséget okoz. 1.1.12.3 „Senki sem gyújt mécsest és véka alá teszi, hanem a mécstartókra, hogy világítsanak azok lakomáján, aki méltók rá” (vö. Mát. 5:15; Márk. 4:21) Mi haszna van ugyanis a bölcsességnek, ha nem teszi bölcsé a hallgatót? A Szabadító is, még továbbra is mindenkor munkálkodik, amint látja az Atyát. (vö. Ján. 5:19) Az olyan tanító, aki többet tanul és beszél, gyakran maga is együtt hallgatja a beszédet azokkal, akik rá hallgatnak.

1.1.13.1 Ugyanis a tanító és a beszélő és a hallgató egy, aki meglocsolja az értelmet és az igét, amiért nem tiltott el az úr a jótól a Szombattartáskor, hanem átad az isteni titkok közül és ennek szent fényéből azok számára, akik képesek befogadni, mikor találkoznak. 1.1.13.2 Nem mindjárt sokaknak nyilatkoztatta ki azt, ami nem volt a sokaké, hanem keveseké, hanem azoknak, akikről tudta, hogy rájuk tartozik, kizárólag nekik, mind bemutatta, mind példákkal kiabrázolta. A titkosakat pedig úgy, mint az Isten, az [élő] beszédre bíztatik, nem a betűre. 1.1.13.3 És ha valaki azt mondaná, hogy megíratott: „nincs rejtett dolog, ami ne válna nyilvánvalóvá, sem eltakart, amely nem fog feltárulni” (vö. Mát. 10:26; Márk. 4:22) hallja meg mitőlünk azt is, hogy aki titoktartóan hallgat, a rejtett dolog ki fog nyilváníttatni számára – ez által jósolta meg a jövőndölést (mondást) –, és aki képes az elrejtetteket egyedül is befogadni, nyilvánvalóvá tétetik majd számára az elrejtett, mint igazság, és a sokak számára elrejtett, ez a keveseknek lesz nyilvánvaló. 1.1.13.4 Különben miért nem mindnyájan ismerték meg az igazságot? És miért nem szerették meg az igazságosságot, ha mindeneké az igazságosság? De a titkokat titkosan adják át, hogy amely beszélő szájába adatik, és akinek elmondja, inkább az értelmében legyen az, mint a hangjában. 1.1.13.5 „Adott pedig az Isten az egyháznak egyrészt tanítókat, másrészt prófétákat, továbbá győzelmi hír hirdetőket, továbbá pásztorokat és tanítókat, a szentek fölkészítésére,

szolgálat munkájára, a Felkent testének fölépítésére” (Ef. 4:11-12)

1.1.14.1 Ezen emlékeztetők leírásai tehát valóban erőtlenek – jól tudom –, ha összehasonlítjuk azzal a kegyelemteljes szellemmel, amelyre méltónak ítéltünk, hogy meghallgassuk, de mégis a kép emlékeztetője lehetne a thyrussal megilletett modellnek. „A bölcsnek ugyanis”, – mondja –, „szól, és bölcsőbb lesz, és akinek pedig van, hozzáadatik majd.” (vö. Péld. 1:5, 9:9; Mát. 25:19)

1.1.14.2 Hirdeti, de ezért nem magyarázza meg eléggé a titkos dolgokat, ha egyáltalán szükséges lenne sokaknak, csak hogy emlékeztessen, akár amikor teljesen elfelejtünk valamit, akár azért, hogy ne hogy elfelejtsük. Jól tudom, hogy számtalan dolog elsodródott tőlünk az idő hosszúságán keresztül, az íratlanok elvesztek. Aminél fogva az erőtlén emlékezetemet megkönnyítve, az emlékezet szisztematikus fejtegetése által emlékeztető mentést készítettem magam számára, s ennek alakját szükségszerűen használtam.

1.1.14.3 Van azonban némely dolog, amelyről nincs emlékezetünk (sokaknál ugyanis, az áldott embereknél nagy hatalom volt), vannak pedig olyanok, amelyek hosszú ideig észrevétlen maradtak, melyek most előkerültek, amiket csak kioltott ebben az elmében, mivel nem könnyű feladat az ilyenekben vizsgáldni azoknak, akik tapasztalatlanok. Ezeket pedig felgerjesztem emlékeztetőmben, azonban szándékosan és önként elhagyok ügyesen kiválasztott dolgokat. Félek leírni azt, aminek kimondásától is őrizkedtem, nem azért, mert irigyelnék valamit (ez nem lenne igazságos), hanem aggódok azokért, akik véletlen találkoznak vele, ne hogy valamilyen módon másképpen elbuknának, és „a gyermeknek kardot” adnék, amint a példabeszédet idézők mondják. 1.1.14.4 „Nem lehetséges ugyanis, hogy a megírottak egyáltalán <ne> hulljanak ki (ne legyenek közismertek)” (vö.: Platón: Második levele Dionüsziosznak; 314c), még ha dolgaim kiadatlanok maradnak is, de mivel mindig megfontoltan írok, folyton csak egyetlen írott hangot, az Írásét használva, semmit sem válaszolok a megírottakon fölül annak, aki újra és újra kérdez. Mert az írások értelmezéséhez segítség szükséges, vagy azé, aki lejegyezte, vagy másvalakié, aki a nyomdokaiban jár.

1.1.15.1 De van, amit csak homályosan mond el írásom, és néhányat bemutat, néhányat pedig csak el fog beszélni, de megpróbál majd észrevétlen maradván beszélni és magát rejtve kinyilvánítani és hallgatva megmutatni. 1.1.15.2 A híres irányzatok (szekták) dogmáiból is felhasznál majd [írásom], és ezeknek teljességgel ellent fog mondani, amiket illik előzetesen elrendezni az ismeretnek ama titkos nézőpontja szerint, amely velünk halad majd előre a híres és tiszteletreméltó hagyomány alapján. Ez olyan mérőszinór, ami a világ eredete előtt létezett. A meglevők szükségszerűen előzetesen magyaráztassanak az előre felállított természetes nézőpont alapján, és hogy ezt követhessük, előre semmisítsük meg a felállított akadályt. Azért, hogy fölkészültek lehessünk a hallott dolgokra, a tudásra vonatkozó hagyomány befogadására, előre tisztítsuk meg a földet a tövisektől is, a gyomtól is. Minden mezőgazdaságban jártas a szőlő

ültetésekor ezt teszi.

1.1.15.3 Ez ugyanis küzdelem és megelőző küzdelem, és titkok vannak a titkok előtt. [Könyvünk] nem fog vonakodni, hogy érintkezzen a filozófiával és más előkészítő tanítással, mely a jók számára készült emlékeztető gyanánt. 1.1.15.4 „Ugyanis nem csak a hébereknek és a törvény alatt”, a tiszteletreméltó apostol szerint, „helyes zsidóvá lenni, hanem a hellének miatt hellének, hogy mindeneket megnyerjünk.” (vö. 1Kor 9,20; Róm. 3:29) 1.1.15.5 Azt is írja a Kolosszébeliekhez írt levelében „Intve minden embert és tanítva teljes bölcsességgel, hogy elé állítsunk minden embert, mint bevégzettet a Felkentben.” (Kol. 1:28)

1.1.16.1 Hasonlóképpen a nézőpont finomsága illeszkedik munkám körvonalához. A tanulás vágyának bősége mindjárt olyan, amilyen az atléták vegyesen kevert ételének valami íze, amely nem kényezteti el luxusban az étvágyat, de a becsvágy miatt valami jót ad. Ezért a tisztesség erőteljes hangján harmonikusan kidolgozva éneklünk (zsoltározunk). 1.1.16.2 De úgy, mint azok, akik szeretnének a néppel hírnök által kapcsolatba kerülni, gyakran megteszik ezt, azért hogy az elmondottak jobban hallhatóvá legyenek, így van itt is (mert sokak felé van az előttük hagyománynak nevezett beszéd). Ezért hát ki kell fejtenünk azokat a nézeteket és kiejtéseket, amelyeket egyenként kiáltottunk nekik, amely által azok, akik hallanak, inkább visszatérnek majd. 1.1.16.3 És végül összefoglalva látszódna (ugyanis sok kicsi gyöngyszem között van az egy, és a nagy halfogásban pedig a szépséges-hal) mind idővel, mind igaz fáradozással ragyog majd föl a jó segítővel való találkozás. A legtöbb Istentől adatott jótétemény ugyanis az emberek által adatik.

1.1.17.1 Mindnyájan azonban, akik szemünket használjuk, látjuk a hozzájuk borulókat, a többiek azonban másokért vannak. Mindjárt tudható, hogy nem hasonlóan látja a juhot a mészáros vagy a pásztor. Az egyik ugyanis alaposan megvizsgálja, ha kövér, a másik nemesítésre őrzi meg. A juh tejét valaki azonban fejje ki, ha szüksége van eledelre, jobban nyírja meg pedig, ha takarót kíván. 1.1.17.2 És így hadd készítsem el a görög műveltség gyümölcsét. Nem gondolom ugyanis, hogy valami olyan sikeres írás készül most, aminek senki se fog ellentmondani, hanem hogy tiszteletreméltó kritikát hitelesen senki sem fogalmaz meg ellene. Tehát ezt a vállalkozást és irányzatot jóvá kell hagynia, nem úgy, mint hibátlant, hanem, mint amiben senki nem talál racionálisan (jó okkal) hibát. 1.1.17.3 Mert nem következik, hogy ha valaki nem szándékosan teljesít valamit, akkor a körülmény szerint cselekszi azt, hanem valahogy az Isten dolgaiban bölcsen és vele foglalkozva fogja végrehajtani. Ugyanis nem az erényt birtoklónak van szüksége az erény útjára, még inkább, nem annak, aki erős, hogy azt visszaszerezze. 1.1.17.4 Ahogy pedig a földművesek előre megöntözik a földet, így hát mi is a görögök folyékony beszédével előre megöntözzük azt, ami bennük földi, így képes befogadni a belévetett szellemi magot és ezt könnyen táplálhatja.

1.1.18.1 A Stromateis pedig az igazság és a görög filozófia dogmáinak keverékét fogja tartalmazni, de inkább eltakarva és elrejtve, mint ahogy a héj elrejtí az dió ehető részét. Egyedi módon illeszkedik ugyanis, véleményem szerint, az igazság vetőmagja a hit földművesei számára, hogy így megőriztessen. 1.1.18.2 Nem kerül el figyelmemet, hogy mit hajtogatnak egyesek tudatlanul, akik minden zajra megijednek mondván, hogy csak a legszükségesebbek körül és korlátozva kell a hitet megtartani, hogy pedig kívül és túlzottan átlépni feleslegesen kifáraszt minket és nem tart semmilyen cél felé, olyan dolgokat fontolgat, amelyek semennyire nem vezetnek a teljesség felé. 1.1.18.3 Mások úgy vélik, hogy a filozófia gonosz befolyás hatására hatolhatott be a mindennapi életbe, az emberek romlására, valami gonosz feltaláló által. 1.1.18.4 De én ki fogom mutatni, hogy a rosszaság rossz természetet birtokol, és sohasem fordulhatna valami jónak a termésére; a teljes Stromateisból ki fogom mutatni, homályosan utalva valahogy rá, hogy a filozófia is az Isteni gondviselés munkája valahogy.

1.2.19.1 Azokért az emlékeztetőkért pedig, amelyek körül vannak véve, nélkülözhetetlenül időt töltök a görögök dicsőségére, sokat mondok azoknak, akik a hibákat keresnek. Először is, ha a filozófia haszontalan lenne, ha a haszontalanság bizonyítása jó, így mégis hasznos. 1.2.19.2 Azután ez alapján nem tudják elítélni a görögöket, ugyanis csak a pusztá dogma alapján nyilatkoznak ellenük, és nem vállalkoznak rá, hogy minden egyes percet vizsgálat alá vegyenek, hogy megismerkedjenek velük. 1.2.19.3 Mert a cáfolat, amely tapasztalaton alapszik, teljesen megbízható, mert az elítélők tudásában találatik a legtökéletesebb bizonyítás is. 1.2.19.4 Sok dolog tehát, ami nem járul hozzá a végeredményhez, mégis igazítja a mestert, és máskülönben a műveltség dicséri őt, aki a legmeghatározóbb tanokat adja elő, hogy meggyőzést nyújtson hallgatóinak, hogy csodálatot hozzon létre azokban, akiket oktatnak, és az igazsághoz vezesse őket. 1.2.20.1 Az ilyen rábeszélés pedig megbízható, amin keresztül az elrejtett tudást szeretők befogadják a valóságot, így a filozófia sem <ahogy ők vélik> nem rontja meg magát a mindennapi életet, a hamis szokások és hitvány művek alkotása által, ahogy némelyek rágalmazták azt, habár az igazságnak látható képmása, isteni ajándék ez, ami a görögöknek lett ajándékozva. 1.2.20.2 Minket sem von el a hittől, mintha valami megtévesztő művészet által megbabonáztak lennénk, hanem mint ahogy a szólást mondják, a használat által jobban körül van burkolva, valahogy ugyanis a közös gyakorlat a hitnek valami meggyőződést szerez. 1.2.20.3 Igen, bizony, a tanok összefüggése is az egybevetés által az igazságot mutatja ki, amiből tudás következik, [így] a filozófia beszéde nem pusztán az útmutatás miatt lopódzott be közénk, hanem a tudásból learatható előnyök miatt is. Szilárd meggyőződést kaptunk a valódi felfogásról, az elme által megértett tudományon keresztül. 1.2.20.4 Elhallgatom ugyanis, mert a Stromateisz a sokféle tanulással, mintegy a testet formálva művészién kívánja elrejtteni a tudás magvait.

1.2.21.1 Úgy ugyanis, amint a vadászatot kedvelő szereti a keresést, a nyomon követést, és kutyákkal vadászva elfogja a vadat, éppen így, amikor keresi és fáradozással megkapja az igazságot, az számára édesnek mutatkozik. 1.2.21.2 Akkor tehát miért kérded, hogy ilyen megállapításokat bele kell-e foglalni az emlékeztetőbe? Mert nagy veszélye van a titkosat, – mint a valódi filozófia beszédét – nyilvánossá tenni (kitáncolni) ezeknek, akik megítélés nélkül bizony mind csak ellentmondani szándékoznak, mindenféle neveket és szavakat hánynak szégyentelenül, megtévesztve magukat is, és megigézve azokat, akik a közelükben vannak. 1.2.21.3 „A héberék ugyanis jeleket keresnek”, amint mondja az apostol, „A görögök pedig bölcsességet kutatnak”. (1Kor. 1:22)

1.3.22.1 Nagy pedig az ilyen tömeg. Némelyek közülük, magukat a gyönyöröknek szolgaságra vetve, hitetlenkedni akarván minden tiszteletre méltó igazságot kinevetnek, barbárságukból sportot űznek. 1.3.22.2 Némelyek pedig, akik magukat fölemelik, azzal erőlködnek, hogy rágalmakat találjanak ki az igékkel szemben, mint vitára buzgók, kérdéseket találnak ki, „értéktelen mondásokra vadászók, középszerű művészetek rajongói, vitatkozók és szófacsarók” (Démokritosz Abdéra, 68.B.150. – töredék), mint ahogy amaz Abdéra mondja: 1.3.22.3 „A halandók nyelve ugyanis gördülékeny”, mondja, „és számtalan mesét mondanak; és mindenféle elbeszéléseknek széles tartománya van itt is és ott is” És „bármiféle elbeszélést mondjál, ilyesfélét kell hallgatnod”. 1.3.22.4 Ezért az ezzel a művészettel felfuvalkodottan megszállott bölcsek saját tudálékosságukban gügyögnek, a nevek megkülönböztetésével, és a kifejezések különféle összetételét vizsgálva, a gerléknél nagyobb fecsegőknek mutatkoznak. 1.3.22.5 Vájt fülűek és férfiatlanul csiklandozók, véleményem szerint azokét, akik a hallottakra visket a fülük, „együgyű szavak folyama – de halmazod a csepegést”. Mint a régi saruk esetében is egyrészt szétmállik és átázik, másrészt csak a nyelve marad meg.

1.3.23.1 Nagyon szépen terjeszti és írja az athéni Szolón: „Vigyázzatok pedig a nyelvre és a hízelgő férfi beszédeire. [Ne törődjete elvégzett műveikkel – (angolból fordítva)], mert közületek mind a róka lábnyomain jár, de mindannyiótoknak üres (lukacsos) az elméje.” 1.3.23.2 Ezt az Üdvözítő is sejteti valahol ezzel a mondással: „A rókák odúkat birtokolnak, de az ember fiának nincs hova lehajtani fejét” (vö.: Mát. 8:20; Luk. 9:58) Úgy vélem ugyanis, hogy egyedül – az Írásban vadállatoknak mondott – hívőnek, aki teljesen elkülönül másoktól, pihen meg a minden létező feje, a jóindulatú és szelíd Ige, „Aki megfogja a bölcseket a csalárdságukban” (1Kor 3:19; vö.: Jób. 5:13) 1.3.23.3 „Az Úr ismeri ugyanis a bölcsek gondolatait, hogy azok hiábavalóak” (1Kor 3:19) Bölcseknek mondja hát valahol az Írás a kifejezések és felesleges mesterségek körül [tevékenykedő] szofistákat.

1.3.24.1 Ahonnan a görögök és mi magunk is a bármi körül fontoskodó bölcseket egyaránt a „szofista” néven hívjuk. 1.3.24.2 Kratinosz ezért az Arkhilokhoszok című művében azokat, akik

ilyeneket művelnek, jegyzékbe véve ezt mondja: „Az ilyen szofistákat vizsgálva kaptárban tapogatóztatok”. 1.3.24.3 Iophon is hasonlóan, <mint> a komikus költő az Aulódiosz satirikus drámában, mint komikus a szavalókról és másokról is mondja: „Bement ugyanis a szofisták felkészült nagy tömege.” 1.3.24.4 Ezekre és hasonlóképpen azokra, akik üres beszédek fontolgatnak, az isteni Írás nagyon szépen mondja: „El fogom pusztítani a bölcsök bölcsességét, és az értelmesek ismeretét elutasítom majd” (Ézs. 29:14; 1Kor. 1:19)

1.4.25.1 Homérosz pedig az ácsot is bölcsnek hívja és a Margitészről, – ha ez az ő munkája -, ott így írja: „Az istenek tehát nem csináltak sem kubikost, sem földművest, sem valami másfajta bölcslet, vétkezett pedig minden művész.” 1.4.25.2 Hésziodosz ugyanis a kitharajátékos Linoszról mondta, aki „mindenféle bölcsességet tanult” és mondta „ne vonakodj a tengerészt bölcsnek mondani, sem aki a tengerészetben bölccsé vált” írván. 1.4.25.3 Dániel próféta pedig mondja „a titkot, amelyet a király kérdez, nincs a bölcsök, a mágusok, a varázslók és jövendőmondók között hatalma hírül adni a királynak, hanem van Isten az égben, aki mindezt feltárja” (vö.: DánTh. 2:27-28 – Theod. fordítás) És itt a babiloni bölcsöket nevezi meg. 1.4.25.4 Ugyanis hasonló néven nevez az Írás „bölcsöknök” minden világi tudományt, akár hozzáértést, akár szakmát, (számos tudomány ugyanis a bonyolultság szerint emberi meggondolás alapján találtak fel) és hogy a művészi és a bölcs szándék Istentől van, nyilvánvalóvá lesz azoknak, akik ezt a beszédet felhozzák: 1.4.25.5 „És szólt JHVH Mózeshez mondván: Íme, felszólítottam Beszeleélt, aki Uriásé, Húrt, Júda törzsből, és betöltöttem őt a bölcsesség, megértés és a minden munkában való jártasság isteni szellemével, hogy tervezzen, és találjon fel dolgokat. Megmunkálni az aranyat és ezüstöt és rezet, és jácintot és bíort és skarlátot, és mint kőfaragók és fának ácsolója, amíg minden munkák szerint munkálkodik.” (vö. Kiv/2Móz. 31:2-5)

1.4.26.1 Majd hozzáteszi az általános okot: „És minden megértő szívnek adtam megértést” (vö. 2Móz. 31:6) vagyis aki egyedül képes mind fáradozással mind gyakorlással befogadni. És ismét kifejezetten JHVH nevében íratott meg: „És te szólj mindeneknek, akik értelmükben bölcsök, akiket a felfogás szellemével töltöttem be” (2Móz.. 28:3) 1.4.26.2 Az értelmükben bölcsök azonban valami sajátos jellegzetességet birtokolnak természetükben, megkapván pedig a tudás kettős mértékű szellemét a Legfelsőbb Bölcsességtől, a rájuk vonatkozó dolgokban hasznosaknak bizonyulnak. 1.4.26.3 Azok ugyanis, akik részesek a mechanikus mesterségekben rendkívüli előnyük van az érzékelés terén. Egyrészt a hallásban azok, akiket közösen muzikusnak neveznek, másrészt az érintésben, aki szobrászatban tehetséges. És a hangé a zenei tehetség, a szaglása a balsam (illatszer), a látása a faragott pecsétekkel dolgozó. 1.4.26.4 Azok pedig, akik egyfelől foglaltosak az oktatásban, másfelől gondoskodnak a közös észlelésről, ami szerint a költők érzékenyek a mértékekben, a szofisták a szólásmódokban, a dialektikusok a következtetésekben (szüllogizmus) és a filozófusok gondjukba veszik a maguk szerinti nézőpontot. 1.4.26.5 Találékony (felfedezésekre képes) és leleményes ugyanis a közös észlelés, mivel meggyőzően támogatja a megalapozottságot, a gyakorlat pedig együtt növeli a tudásra

vonatkozó szándékot.

1.4.27.1 Most azért észszerűen beszélt el Isten „sokrétű bölcsességét” (Ef.3:10) az apostol: „sokszor és sokféle módon” (Zsid. 1:1), a kézművesség által, a tudomány által, a hit által, a prófécia által, megmutatva saját erejét a mi javunkra, mert „minden bölcsesség JHVH-tól [van] és vele van örökre,” (Sir. 1:1), amelyről beszél Jézus bölcsessége. 1.4.27.2 „Ha ugyanis az okosságot és az észlelést hívod nagy hanggal és úgy keresed azt, mint az ezüst kincseket és készségesen kutatod, megérted majd az istenfélelmet és isteni tudást fogsz találni.” (vö. Péld. 2:3-5) A próféta azt mondja, hogy ellentmond a filozófia szerinti tudásnak az, amely azt tanítja nekünk, hogy nagyvonalúan és nemes módon vizsgáljuk meg az istenfélelemben való előrehaladást. 1.4.27.3 Ő tehát kijelentette az istenfélelemben lévő tudást, sejtetve az ismeretet és ezeket mondva: „Az Isten ad ugyanis bölcsességeket saját szájából, úgyszintén okosságot is és segítséget halmoz föl az igazaknak.” (vö. Péld. 2:6) Ugyanis a filozófia által igazzá levőknek segítség halmozódik fel és az együtt szerzett tudás istenfélelemre vezet.

1.5.28.1 Az úr megjelenése előtt tehát valóban szükséges volt a görögöknek a filozófia az igazságosság miatt, most pedig hasznossá válik, mint ami segíti az istenfélelmet, egyfajta előkészítő képzés azoknak, akik bizonyításon keresztül hoznak gyümölcsöt a hitnek. „Mert a lábaddal”, – mondja „egyáltalán nem fogsz megbotlani” (Péld. 3:23), a jó dolgok felől való gondoskodásként lettek elküldve, akár a görögöknek, akár a mi számunkra. 1.5.28.2 Minden jó dolog okozója azonban az Isten, de elsősorban, mint mind az ó, mind az új szövetség útmutatása szerint, a következmény alapján pedig, mint a filozófiáé. 1.5.28.3 De esetleg előzetesen is megadatott akkor már [a filozófia], mielőtt az Úr elhívta volna a helléneket is. Mert ez is nevelőként (pedagógusként) irányította a görögöt (vö. Gal. 3:24) a Felkentre, mint ahogy törvény a hébereket. Most tehát előre fölkészít a filozófia utat nyitva annak, aki a Felkent által tökéletes. 1.5.28.4 Mindjárt pedig Salamon bölcsessége mondja: „sáncold körül (magad), és a legmagasabbra fog fölemelni téged. A gyönyörűség koszorújával védelmez majd téged.” (vö.: Péld. 4:8-9) Mivel te is rendkívül megerősítet az a legfelsővel (felső téglákkal) a filozófia által és igaz törődéssel (ráfordítással), megközelíthetetlen [leszel], megőrizve a szofistáktól.

1.5.29.1 Az igazság útja tehát egy, de abba éppen úgy, ahogy az örökké folyó folyókba ömlenek a patakok, egyik innen, másik onnan. 1.5.29.2 Ihetettségbe megmondattott tehát: „Hallgass meg, fiam, és fogadd be beszédeimet,” mondja „hogy tiéd legyen a mindennapi élet számtalan útja. Ugyanis a bölcsesség útjaira tanítalak téged, nehogy kifogyjanak forrásaid,” (vö. Péld. 4:10, 11, 21.) amely magából a földből tör fel. 1.5.29.3 A szabadítás számtalan útjai közül nem csupán az igaznak egyetlen egyét beszélt el, hanem nagyon sok igaznak számtalan sok útjait hozza fel, amit ott jelez valahogy: „Az igazaknak útjai pedig hasonlítanak a fénynek világítóihoz” (Péld. 4:18) A parancsolatok is és az előkészítő tanítások is az élet kiindulási pontjainak útjai lennének:

„Jeruzsálem, Jeruzsálem, hányszor akartam összegyűjteni gyermekeidet, mint tyúk a csibéket” (vö.: Mát. 23:37; Luk.13:34) 1.5.29.4 Jeruzsálem pedig, mikor értelmezve van „a béke látomása”. [1] Most tehát prófétai módon teszi nyilvánvalóvá, hogy a békésen szemlélődők sokféle módon az elhívásra neveltetnek.

1.5.29.5 Hogy van tehát? Tán akarta, de nem volt képes? De hányszor vagy hol? Kétszer. A próféták által is és az eljövétel által is. A „hányszor” kifejezés pedig megmutatja a bölcsesség sokrétűségét, és egy alapján mind a minőség, mind a mennyiség módján megment némelyeket ebben az időben is, és az örökkévalóságban, „mert az Úr szelleme betöltötte a lakott földet” (LXX: Bölcs. 1:7). 1.5.29.6 És ha valaki előtejesen mondaná, hogy ez a görögök tanítására vonatkozik: „Ne fordíts figyelmet a gonosz asszonyra, a parázna asszony ajka ugyanis mézet csepegtet,” hallgassa meg sorban [a következőket]: „Aki alkalomadtán megkeni torkodat” (Péld. 5:3) mondja, de a filozófia nem hízeleg. 1.5.29.7 Kire utal tehát, mint aki átadja magát a paráznaságra? Nyíltan felhossa: „Az ostobaság lábai ugyanis levezetik a halandót hozzá a Hádészba halállal, lépései pedig nincsenek erősen rögzítve.” (Péld. 5:5) „Ezért távolra tegyed az ostoba gyönyörtől utad, ne állj oda házainak ajtaihoz, nehogy másoknál előbb eltávozzon életed.” (vö.: Péld. 5:8-9) 1.5.29.8 és tanúságot tesz: „Öregkorodban megbánod majd, amikor tested húsa gyötrődik.” (vö.: Péld. 5:11) Ez ugyanis az ostoba élvezet végeredménye.

1.5.29.9 És ez valóban így van. Valamikor pedig ezt mondja: „Ne legyél sokat idegen asszonnal” (Péld. 5:20) Arra figyelmeztet, hogy vegyük hasznát, de ne nagyon időzzünk a világi oktatásnál maradvánnyal. Mert ami kezdeti időben haszonra volt megadva minden egyes generációnak, az az Úr beszédére való előzetes tanítás. 1.5.29.10 „A szolgálatok bűbájától csalogatva ugyanis némelyek már lenézték a filozófia úrnőjét és megöregedtek, némelyek a zenében, mások a geometriában, a többiek pedig az írástudásban, sokan pedig a szónoklattanban.” (Philón)

1.5.30.1 „De amint az átfogó tudományok hozzájárulnak a filozófiához, azok úrnőjéhez, úgy maga a filozófia is együttműködik a bölcsesség megszerzésében. Mert a filozófia a <bölcsesség> gyakorlata, a bölcsesség pedig az isteni és emberi dolgok tudománya és ezek okaié.” (Philón) 1.5.30.2 A bölcsesség ezért a filozófia úrnője, mint amaz az előkészítő tanításé. Ha ugyanis a filozófia „mind a nyelv, mind a has önmegtartóztatását hirdeti, és azét, ami a has alatt van, ez által is kívánatos, komolyabbnak és hatalmasabbnak fog látszani, ha mind Isten tisztelete, mind ismerete miatt úzné [az ember].” (Philón) 1.5.30.3 Az elbeszéltekről az Írás fog bizonyosságot nyújtani ezek által: Sára meddő volt régóta, Ábrahámnak pedig felesége. S mivel nem szült Sára, a saját szolgálóját, név szerint Hágárt, az egyiptomit adja oda gyermekek nemzésére Ábrahámnak. 1.5.30.4 A bölcsesség tehát, aki a hit emberével lakott (hívőnek számított pedig Ábrahám és igaznak) még meddő volt és gyermektelen abban a generációban, még semmi erényeset nem nemzett Ábrahámnak, ésszerűen ítélte pedig már alkalmasnak az időt arra, hogy

gyarapodása legyen a világi oktatásnak (Egyiptom ugyanis allegorikusan a világot jelöli). Előbb feküdt le vele, végül pedig az isteni gondviselés szerint Izsákot is szükséges [volt] nemzenie.

1.5.31.1 Philón pedig Hágárt egyrészt „idegenben való tartózkodás”-ként értelmezi (itt ugyanis megmondattott: „Ne sokat légy az idegen asszonnyal” (Péld. 5:20)), Sárát pedig „fejedelemségem”-ként. Benne van tehát a királyi bölcsességre jutás tanítva előzetesen, amelyből felnőtt az izraeliták nemzettsége. 1.5.31.2 Ezek a dolgok megmutatják, hogy a bölcsesség megszerezhető tanítás által. Akit megközelített Ábrahám, az égi dolgok szemlélésétől eljutva a hithez és igazságossághoz, mely Isten szerint van. 1.5.31.3 Izsák pedig a magától tanulót ábrázolja; ezért is a Felkent mintájának (előkép) találatik. Ez egy feleségű férfi, a Rebekáé, akit „türelem”-ként fordítanak. 1.5.31.4 A többekkel összegyűlt (összefogó) Jákob pedig a magyarázatban úgy mondatik, mint „foglalkozást gyakorló” (a rendeletek gyakorlása ugyanis többeken keresztül lett elterjesztve), aminél fogva ezt az új nevet, az „Izraelt” adja, ami „a Létezőnek tisztánlátója”, mint aki tapasztalt és kemény munkában edzett (fáradságos). 1.5.31.5 Valami másnak is meg kellett mutatkoznia a három ősatyán keresztül, [tudniillik, hogy] az ismeret pecsétje az úrnő, a természetből, a tudás megszerzéséből, és a gyakorlás által velük van. 1.5.31.6 De egy másik képmásod is lehetne, ami megmondattott Támárban, amikor a hármasság útkeresztződésénél ült, a kéjné megjelenését keltve, akit a tudásszerető Júda (akinek neve „erőteljes”-ként van értelmezve), aki semmit sem gondolt át és vizsgálatlanul hagyva meglátogatta és őhozá betért, megmentve az Isten felé való megállapodást (hitvallást).

1.5.32.1 Ezért is Ábrahám, amikor féltékenységre ingerelte Sárát Hágár miatt, mikor előnyben részesítve őt, minthogy csak a világi filozófia hasznát választaná: „Íme, a szolgálólány kezeidben, használd úgy, amint neked tetszik.” (Ter. 16:6) mondja, nyilvánvalóan, mert köszöntöm (ölelem) a világi filozófiát, mint fiatalabbat, és mint a te szolgálólányodat, de a te tudásodat, mint tökéletes úrnőt tisztetem és becsülöm. 1.5.32.2 „És megsanyargatta őt Sára” (Ter. 16:6) ami egyenlő azzal, hogy megfőkezte és intette őt. Ezért hát jól mondotta az Isten intése: „Fiam, ne vedd semmibe, se ne csüggedj, amikor megdorgáltatsz általa. 1.5.32.3 Akit ugyanis szeret JHVH azt megfenyíti, minden fiat megostoroz, akit magához fogad.” (vö.: Péld. 3:11-12) Az előbb említett szentírási helyeket azoknak, akik alaposan megvizsgálják a bemutatottak más titkokat is jeleznek. 1.5.32.4 Most tehát csupán kijelentjük itt, hogy a filozófiát az igazság és a dolgok valódi természetének vizsgálata jellemzi (az igazság pedig ez, amelyről az úr maga mondta: „Én vagyok az igazság” (Ján. 14:6)), és ismét, a Felkentben való nyugalom előkészítő tanítása az értelem gyakorlása, felkelteni az ismeretet, szellemi elevenséget szülve annak, aki a valódi filozófia által vizsgálódik. Amit a beavatottak birtokolnak, miután megtalálták azt, vagy még inkább magától az igazságtól fogadták be.

1.6.33.1 A korábbi képzések által szerzett készség pedig sokakat segít a szükséges dolgok

észlelésében. De az elmére vonatkozó, az elme edzése. Ezeknek természete pedig hármias, a mennyiségükben is, a nagyságukban is, az összegyűjtöttek vizsgálatában. 1.6.33.2 A bizonyításokból eredő beszéd ugyanis pontos hitet ültet a kereső lélekbe, ezért nem is tudná elgondolni, hogy miféle más bizonyítás létezne, továbbá nem engedi, hogy megtörténjen, hogy a csalárdság által feltartóztatva legyünk. 1.6.33.3 Ezekben a tudományokban tehát mind megtisztítja magát a lélek az érzékelhető dolgoktól, mind felgerjeszti magát, hogy majd egyszer képes legyen átlátni az igazságot. 1.6.33.4 Eledel ugyanis az oktatás (vö.: Platón: Protagórasz 341a), mely megszabadítva jó természetűvé teszi a nemeset, és a nemes természet, amely ilyen nevelésben részesül, még jobbá válik, mint korábban, más vonatkozásban is, de legfőképp termékenységben, úgy ahogy a többi élőlény esetében is történik. 1.6.33.5 Ezért is mondja: „Menj a hangyához, ó rest, és legyél ez által bölcsebb,” (vö.: Péld. 6:6-8) aki az aratás idején sok és változatos eledelt tesz félre, mikor a téli viharok fenyegetése elérkezik 1.6.33.6, vagy „Menj a méhhez és tanulj, mert olyan ez, mint egy női munkás” (LXX: Péld. 6:8a) Ez ugyanis az egész réten legelve mézben szapora.

1.6.34.1 Ha pedig „éléskamrában imádkozol” (vö.: Mát. 6:6), amint az úr tanította, „szellem szerint hódolttal leborulva (imádva)” (vö.: Ján. 4:23), ügyintézésed többé már nem csak a ház körül lenne, hanem lélek körül, mit kell kiosztani rá, és hogyan és mennyit, mit is kell félretenni és kincsként megőrizni benne, és mikor kell ezeket elővenni, és kik számára. Ugyanis nem természet szerint, hanem tanulás útján lesznek jók a jók, úgy, ahogy az orvosok és hajókormányosok[2]. 1.6.34.2 Ezért mindnyájan közösen látjuk ugyan a szőlőtőt és a lovat, de bizony a földműves fogja tudni, hogy termékenységre nézve jó vagy rossz a szőlőtő, és a lovas fogja tudni könnyen megkülönböztetni a félénket vagy a gyorsat. 1.6.34.3 De az egyik a másikkal szemben hajlamosabb az erények felé növekedni. Azoknak törekvései, akik ennyire mások felett növekednek, megmutatják magukat, de az erény szerinti tökéletesség nem kizárólag azok tulajdonát képezi, akiknek természete jobb, ugyanis, akik kevésbé növekednek az erény irányába, a megfelelő oktatásban részesülve a kiválóságokat általában elérték. 1.6.34.4 És ismét, ezzel szemben a megfelelő adottsággal rendelkezők az elhanyagolás által lettek rosszak. De még egyszer, természet szerint az Isten minket közösségvállalóknak és igazaknak alkotott.

1.6.35.1 Aminél fogva az igaz nem kizárólag az elmondott lefektetéséből válik láthatóvá, de a parancsolattól az alkotó tevékenység által felgerjesztetik az értelmi jó, a lélek nevelésének tanulásával pedig szívesen választja a legjobbat. 1.6.35.2 De amint azt is mondjuk, hogy erős lehet a hitben valaki írások nélkül, ugyanígy azt is megvalljuk, hogy a hitben elmondottakat nem foghatja fel, aki nem tanulta. Egyrészt ugyanis jónak elfogadni az elmondottakat, másrészt az idegen dolgokat visszautasítani nem egyszerűen a hit dolga, hanem amit a tudás megszerzésével összekapcsolt hit okoz. 1.6.35.3 Ha pedig a tudatlanság képzést és oktatást igényel, akkor a tanítás az isteni és emberi dolgok megismerését hozza létre. 1.6.35.4 De amint lehetséges helyesen élni a világ dolgainak szegénységében, úgy a bőséggel is lehet, és egyaránt könnyen és

gyorsan érheti el az előkészítő tanítással az erényt, de nem olyannak valljuk, amely ezek nélkül nem lenne elfogadott, mindamellett csak akkor [elérhető], ha megtanulták és érzéseiket együtt gyakorlatoztatták. 1.6.35.5 „A gyűlölet ugyanis”, mondja Salamon, „föltámasztja a civakodást, de az oktatás őrzi az élet útjait” (Péld. 10.12;17.), mindazonáltal nehogy becsapjanak, nehogy meglopjanak azok, akik gyakorlottak a fondorlatosságban a hallgatók kárán. 1.6.35.6 „A kritika felett álló oktatás pedig – úgymond – tévelyeg” (Péld. 10:17), és követnünk kell a vizsgálatot (belekérdezést) szerető ábrázatot, azzal a céllal, hogy cáfoljuk a szofisták (álokoskodók) hamis véleményét.

1.6.36.1 Ezért jól is írja Anaxarkhosz, az Eudaimonikosz a „Királyságról” című művében: „A műveltség egyrészt nagyon használ, másrészt nagyon árt azoknak, akik birtokolják azt; segíti egyrészt a jobbat, másrészt árt annak, aki minden népben készségesen elmond minden beszédet. Ismernie kell az idő mértékeit. Ez ugyanis a bölcsesség határa. Akik pedig nem időben éneklük [Isten] mondását, még akkor is, ha hozzáértőként éneklük, nem mutatkoznak bölcsenek, hanem az ostobaság vádját bírják.” 1.6.36.2 És Hésziódosz: „A Múzsák azok, akik a férfit nagyon bőbeszédűvé teszik, mintegy isteni hangzásúvá, emberi hangon beszélővé.” Azokat ugyanis, akik szavakban gördülékenyek, bőbeszédűnek mondja, az okosat pedig emberi hangon beszélőnek, és isteni hangzásúnak azt, aki képzett, a filozófust, és az igazsághoz értőt.

1.7.37.1 Nyilvánvalóvá lett tehát, hogy a görögöknek szóló előkészítő tanítás, magával a filozófiával Isten akarata által érkezett az emberekhez, nem egy meghatározott irányból, hanem úgy, amiként az esők leszakadnak a jó földre és a trágyadombra és a háztetőkre. Hasonlóan pedig a fű és a búza is kicsírázik, a sírboltokon pedig fügefá és más gondozatlan fa is növekedik, és a növekedők az igaziak képmásainak tűnnek, mert az esőnek ugyanazt az erejét élvezte, de nem ugyanazt a kegyelmet birtokolja, mint a zsíros talajban felnövekedők, mivelhogy elszáradnak vagy kitépetnek. 1.7.37.2 És hát itt hasznos volt a mag példázata, amit az úr értelmezett. Egy ugyanis az emberek között a föld művelője; aki kezdettől, a világ megalapozásától tápláló magokat vet; az Úr, aki minden egyes időben esővel öntözte az ígét, az idő (korok) pedig és a helyek, amelyek befogadásra alkalmasak megszülték a különbözőségeket.

1.7.37.3 Továbbá a földműves is nem csupán búzaszemeket (bár ezek közül is sok különböző létezik) vet, hanem más magokat is, árpát is és babot, borsót és hüvelyes növényt, veteményeskertben termesztett zöldségeket és virágzó magvakat. 1.7.37.4 És pedig ugyanahhoz a földműveléshez tartoznak az ültetvények is, a faiskolákban és a megművelt kertekben elvégzendő munkák és egyáltalán mindenféle fának sajátossága és eledele. 1.7.37.5 Ugyanígy pedig nem csupán a pásztorkodás, hanem lovak ménését legeltető is, és kutyatenyésztő, és a méhész munkájához tartozó mindenféle mesterségek, átfogóan szólva a nyájak tenyésztése és

az állatot etetése többé-kevésbé egymástól különböznek, mindamellet mindegyik hasznos az élet számára. 1.7.37.6 A filozófiát pedig, – nem a sztoikust, sem a platonikust, vagy az epikureust is, és az arisztotelikust mondom, hanem amit mindegyik filozófiai irányzatokból ezek szépen mondtak, az igazságosságot jámbor tudománnyal tanítva, – ezt az egész eklektikusát „filozófiának” mondom. De az ilyen emberi fontolgatásokat, mivel az emberek megrövidítették és hamisították, ezeket soha nem hívnám isteninek.

1.7.38.1 Már pedig azt megfigyeljük, minthogy azok, akik nem tudnak szépen élni + jól cselekedni, mégis belesznek jótékonyágba, egyesek pedig jól célozzák meg az igazságról való beszédet a megértésen keresztül, „Ábrahám ugyanis nem cselekedetekből igazítottatott meg, hanem hitből.” (vö.: Róm. 4.) 1.7.38.2 Tehát semmi hasznuk nincs nekik életük vége után, még akkor sem, ha most jó cselekedeteket tesznek, hacsak nem lenne hitük. 1.7.38.3 Ugyanis ezért fordították le a görögök nyelvére az írásokat[3], minthogy soha ne hozathasson fel a tudatlanság kifogása számukra, amelyeket meghallgathatnának és mitőlünk is, amint csak kívánják. 1.7.38.4 Más [ha] valaki az igazságról beszél, [megint] más, ha az igazság magát értelmezi. Más az igazság találgatása, és más maga az igazság; más a hasonlatosság, más maga a dolog; az egyik gyakorlással és tanulással törekszik, a másik hatalommal és hittel. 1.7.38.5 Az istenfélelem tanítása ugyanis ajándék, a hit pedig kegyelem. Mert Isten akaratának teljesítésével megismerjük az akaratot (vö: Ján. 17:7). „Nyissátok meg”, mondja az írás, „az igazságosság kapuit, hogy rajtuk bemenne vallomást tegyek JHVH-nak.” (vö.: Zsolt. 117:19) 1.7.38.6 Azonban az igazságosságra vezető utak, (Isten megmentése sokrétű, mert Isten jó), számosak és különfélék és a királyi útra és kapuba vezetnek. Ha pedig a királyi és hiteles bejáratot keresed, hallani fogod: „Ez JHVH kapuja, igazak fognak bemenni rajta.” (Zsolt. 117:20) 1.7.38.7 Most tehát számos a megnyitott kapu az igazságosságban, [de] ez a Felkentben volt, amely által a boldogok mind bementek és megigazították életútjaikat a tudásra vonatkozó szentségben. 1.7.38.8 Mindjárt Kelemen, a korinthusiaknak írt levélben, miközben kifejti a különbségeket az egyház által elfogadhatókról kifejezettem mondja: „Legyen valaki hitelt érdemlő, legyen képes a tudást elmondani, legyen bölcs a szavak (igék) megítélésében, legyen erőteljes tetteiben.” (I. Kelemen lev. 48:5)

1.8.39.1 De a szofisztikus művészetek, amit a görögök buzgón kerestek, fantasztikusan erős, amely a vélemények szavain keresztül termékeny úgy a hamisak dolgokban, mint az igazakban. A szónok (rétor) ugyanis a rábeszélés érdekében működik, a vitatkozó pedig a vitát szeretőkért. Ezért ezek a jártasságok, ha nem a filozófiához kapcsolódnak, mindenki számára ártalmasabbak lesznek. 1.8.39.2 Ezért Platón egyenesen „rossz művészetnek” mondta a szofisztikát, őt követve Arisztotelész is, valami tolvaj [művészetnek] nyilvánítja, mivelhogy a bölcsesség egész művét teljességgel hihetően elragadja, és azt a bölcsességet hirdeti, amit maga nem gyakorolt. 1.8.39.3 Röviden szólva pedig, mivel a retorika (szónoklattan) kezdete a valószínű, a folyamat pedig a következtetés és a vég a rábeszélés, így azonban a vita kezdete a vélemény, a folyamat pedig a

küzdelem és a vég a győzelem. 1.8.39.4 Hasonló módon történik a szofisztika kezdetének megjelenése is, a folyamata pedig kettős. Egyrészt a retorikából kibővítettnek tűnik, másrészt a dialektikából a kérdésfeltevésben jártasnak, a vége pedig a megdöbbenés. 1.8.39.5 Avagy újra elismételve, a filozófus iskolák dialektikus gyakorlata megmutatja, hogy a megbecsülés miatt, a vitatkozó tehetsége kedvéért [úzik]. De az igazság ezekben egyáltalán nincs meg.

1.8.40.1 Méltán mondta tehát a nemes apostol, lebecsülve ezeket a felesleges szófacsarásokkal foglalkozó mesterségeket, hogy „ha valaki nem egészséges szavakkal megy oda” – mondja –, „valami tanítással pedig önteltté lévén, semmit sem ért, hanem a vitatkozásokkal és szócsatákkal betegesen foglalkozik, amelyekből lesz veszekedés, irigykedés, káromlás, rosszindulatú gyanúsítások, és megbomlott elméjű és az igazságtól megfosztott embereknek torzszalkodásai.” (vö.: I. Tim. 6:3-5.) 1.8.40.2 Láthatod, hogy hogyan mozog ellenük, betegesnek nevezve logikai mesterségüket, melyet magasztalnak azok, akiknek kedves ez a bőbeszédű rossz művészet, akár görög, akár barbár bölcsök lennének. 1.8.40.3 Tehát nagyon szépen mondja a tragikus Euripidész a „Föníciai nők” (Foinisszaisz) című művében:

„Az igazságtalan szó ugyanis betegséget hordoz magában, a bölcsök gyógyszereit igényli”

1.8.40.4 A megtartó szót ugyanis „egészséges”-nek hívják; ez maga az igazság, és az egészséges mindig halhatatlan marad, de ami elválaszt az egészségestől és az istenitől az az istentelenség és a halált hozó szenvedély. 1.8.40.5 Ezek juhok bőrébe bújó ragadozó farkasok, ékesszóló emberkereskedők és emberrablók, akik titokban lopva rablóknak bizonyulnak, akik csalással és erővel kiszakítani törekednek minket, akik egyszerűek és beszédre képtelenebbek vagyunk.

1.8.41.1 „Az ember ugyanis, akinek nincs ékesszólása gyakran megfogatik igazában, kisebb súlya van az ékesszólónál.” (Eur. fragm. Stobaeus 3.42.3 – Alexandrosz) „Most pedig folyékony ajkakkal lopják a legigazabb dolgokat, ezért nem úgy tűnik, mint amilyeneknek kellene lenni” (Eur.) – mondja a tragédia.

1.8.41.2 De ilyenek ezek a vitát szeretők, akár a szektákat követnék, akár mint közepszerű mesterséget a dialektikát gyakorolnák. Ezek azok, akik „leengedik a szövőállványok keresztvárait, semmit sem szőnek” (ismeretlen idézet; vö.: Ézs. 59:5-6) – mondja az írás, amit az „emberek álnokságának” nevezett az apostol, és mint „csalárdságot, mely a tévelygés mestersége szerint” szükséges (vö.: Ef. 4:14). 1.8.41.3 „Vannak ugyanis” – mondja –, „sokan engedetlenek, üres fecsegők, félrevezetők” (Tit. 1:10) 1.8.41.4, tehát nem az, ami mindeneknek

megmondattott: „Ti vagytok a föld sói” (Mát. 5:13). Vannak ugyanis némelyeket az ige hallgatói közül is, tengeri halakhoz hasonlítottak, amelyeket születésüktől csak sós lében tartanak, mégis sóra van szükségük, hogy élelemként élvezzék őket.[4] 1.8.41.5 Ennek megfelelően teljes mértékben elfogadom a tragédiát, mikor ezt mondja:

„Ó fiam, a jól mondott szavak hamisak is lehetnek,
az elbeszélések szépsége pedig legyőzheti az igazit.

De nem ez a legpontosabb, hanem a természet, és ami egyenes.

Aki pedig ékesszólással győz, valóban bölcs,

de a tetteket jobbnak vélem, mint a majd egykor bekövetkező beszédek.”

1.8.41.6 Tehát soha nem kívánatos a sokaknak tetszelegni. Mert ami ismert, nem azt gyakoroljuk mi. Amit pedig mi ismerünk, az távol van azok hajlamától. „Ne legyünk üres dicsőséget kívánók”, mondja az apostol, „egymást ingerők, egymást irigylők” (vö.: Gal. 5:26)

1.8.42.1 Ezzel az igazságszerető Platón mintegy isteni inspirációtól mondja: „mivel én olyan vagyok, hogy semmi másnak nem engedelmességek, csak a szónak, amely nekem, a figyelőnek legjobbnak tűnne.” 1.8.42.2 Ezért vádolja azokat, akik elképzelésekben hisznek meggondolás és hozzáértés (tudomány) nélkül, és mint nem levőket elhagyják az egyenes és egészséges beszédet és a hazugsággal közösséget vállalóknak hisznek. Az igazságban megtévedni ugyanis rossz, de az igazságnak megfelelően szólni és valóságosan vélekedni jó. 1.8.42.3 Az emberek pedig akaratlanul megfosztatnak a jóktól, megfosztatnak pedig hasonlóan azokhoz, akiket meglopnak, megszedítenek, erőszakot szenvednek és hiábavalóan hisznek. 1.8.42.4 Az ilyen hívő végül azonban már önként tékozol. Aki pedig megváltoztatja meggyőződését megcsalatik és teljesen elfelejti, hogy az idő és a beszéd figyelmét elkerülve elvesz [valamit]. Gyakran erősen kényszeríti kín, vizsálya fájdalma, majd az indulat újra megváltoztatja véleményét, és mindezek felett valójában megigézik öröm által megbabonázva és félelem által rettegővé téve. Mindezek pedig akaratlan változtatások, és ezek közül senki se fogja elérni valamikor a tudást.

1.9.43.1 Néhányan pedig, akik tehetségesnek vélik magukat, sem a filozófiát sem a dialektikát nem kívánják érinteni, sőt, többé nem kívánják alaposan vizsgálni a természettudományt, egyedül csak a puszta hitet követelik, úgy mintha a szőlő bármiféle gondozása nélkül azonnal szőlőfürtöket kapnának az elsőből. 1.9.43.2 Az Úr pedig szőlőtőkeként van allegorikusan kifejezve, amelyről fáradozások és a mezőgazdasági munka után, az ige alapján a gyümölcs be

lett takarítva. Metszeni, kapálni, kötözni és a többit szükséges megtenni. Úgy gondolom, hogy metszőkésre, kapára, és más mezőgazdasági eszközre van szükség a szőlőtő gondozásához, hogy ehető gyümölcsöt mutasson számunkra. 1.9.43.3 Ugyanúgy pedig, mint a mezőgazdaságban, úgy az orvostudományban is szorgalmas tanulónak kell lennie annak, aki a legkülönfélébb tanulmányokat megérintve 1.9.43.4 egyre jobban tud földet művelni vagy gyógyítani. Úgy itt is tanulnak mondom azt, aki mindeneket felajánl az igazságért, úgyszólván a geometriából, a zenéből, a grammatikából és filozófiából kiszemelve magának a hasznosat, cselszövés nélkül őrzi a hitet. Ahogy ugyanis mondták: „legyen megvetett az az atléta, aki nem készült fel a küzdelemre.”

1.9.44.1 Mindjárt dicsérjük a tapasztalt hajókormányost is, aki „számos ember városát látta” (Homérosz, Odüsszeusz I. 1-10), és az orvost, aki nagy tapasztalattal rendelkezik. Ami miatt némelyek a tapasztalatit (empirikusat) is elképzelik. 1.9.44.2 Aki pedig mindet felhoz az igaz élethez, példákat szerez a görögöktől és a barbároktól, ez az ember tapasztalt igazságkereső és valóban jó tanácsadó, az igazságot megmutató próba-kő (amelyről pedig a lúdiaiak úgy hiszik, hogy képes megkülönböztetni a valódi aranyat a hamistól). Aki képes elkülöníteni, mégpedig a mi nagytudású gnosztikusunk: a szofistát a filozófiától, a díszítésre vonatkozót az atlétikában képzettől, a szakácsságot az orvoslástól, és a szónokot a dialektikustól, és más szekták után is, amelyek a barbár filozófia szerint maguk az igazság. 1.9.44.3 Hogyan ne lenne szüksége annak, aki vágyódik az Isteni hatalom részesévé válni, hogy gondolkodjon az értelmiekről a tudásvágy által? Hogy ne lenne hasznos megkülönböztetni mindazokat a kifejezéseket, melyek kétértelműek, és azokat is, melyek rokonértelműek a szövetségekben? 1.9.44.4 Mert ha az Úr a Rágalmazó kétértelmű kifejezésével szemben megpróbáltatásakor bölcsen használja ki az alkalmat (vö. Mát. 4:4), akkor többé már nem tudom megérteni [hogyan lehet], hogy a filozófia és dialektika feltalálóját, mint némelyek föltételezik, a kétértelműség útján föllépve csal meg.

1.9.45.1 Ha pedig a próféták és az apostolok nem ismerték a művészetet, amik által a filozófia szerinti gyakorlatok láthatóvá lesznek, hanem a prófétai értelem és tanítói szellem ugyan titokban beszélt, mivelhogy nem mindenkinek van értelmes hallása, a tanítások tisztasága ugyanis művészi alkalmazott módot igényel. 1.9.45.2 A próféták és a szellem tanítványai ugyanis biztosan ismerték azt az értelmet. Mert hitből megtudták azt is, amit könnyen nem tudtak volna, ahogy a szellem megmondta, 1.9.45.3 de [azoknak, akik] nem tanultak, nem [lehetőség] úgy megkapni. „A parancsokat pedig” – mondja –, „írd le listára kétszeresen, jelentéssel és tudással, hogy az igazság beszédeivel tudj válaszolni a hozzád küldőknek.” (vö.: LXX: Péld. 22:20,21) 1.9.45.4 Mi tehát az „tudással válaszolni” vagy mi az „kérdezni”? Ez pedig a dialektika lenne. 1.9.45.5 Hogy van tehát? Nemde a beszéd tett is, és [nemde] a cselekedet a beszédből következik? Ha ugyanis nem a beszéd révén cselekednénk, észszerűtlenül tennénk. Az észszerű tett pedig Isten szerint lesz teljessé. „És semmi” – mondja –, „sem lett nélküle”, amely az Isten Beszédének tulajdona. (Ján. 1:3) 1.9.45.6 Nemde az Úr is az Ige által cselekedett minden

dolgot? De még az igavonó állat is félelemmel kényszerítve munkálkodik. Nemde azok pedig, akik ortodoxoknak (helyes gondolkodásúaknak) is hívatnak, jó cselekedeteket alkalmaznak magukra, nem tudva mit cselekszenek?

1.10.46.1 Ezért tehát az Üdvözítő elsőként kenyeret véve beszélt és hálákat adott. Majd megtörve a kenyeret kitette azt, hogy végül észszerűen megegyük, és az írásokat megismerve engedelmes életvitelt éljünk. 1.10.46.2 Azok pedig, akik a beszéddel gonoszul élnek semmivel se jobbak, mint akik gonosz tetteket művelnek (mert a rágalmasz a kard szolgája és a káromlás testi fájdalmat okoz, amiből az élet romlásai származnak, a gonosz beszéd művei lennének ezek), így tehát azok is, akik jó beszéddel élnek, közelítenek azokhoz, akik jó tetteket végeznek.

1.10.46.3 Ezért frissíti is a beszéd a lelket és nemeslelkűségre buzdítja. Boldog pedig az, aki mindkét kezét használja.[5] Ezért tehát sem a jól cselekvő becsmérlőleg a jól beszélő felé, sem a jól beszélő a jót cselekvő felé ne lépjen fel ócsárlás céljából. 1.10.46.4 Hanem hagyják, hogy mindkettő külön-külön végrehajtsa, amire termett. Az egyik tehát megmutatja a tettet, ez a másik beszél, amely előkészíti a jótékonyásra az utat és jótéteményre vezeti a hallgatót. Mert van megmentő beszéd is, mint ahogy a megmentés cselekedete is. Az igazságosság ezért nem áll fenn társalgás nélkül.

1.10.47.1 Amint pedig a jól szenvedés megszűnik, ha a jó cselekvés megszűnik, így töröltetik el az engedelmesség és a hűség (hit), ha sem a parancsolatot sem a parancsolat tisztázását nem vesszük magunk mellé. 1.10.47.2 De most egymást kölcsönösen támogatjuk, mind szavakkal, mind tettekkel, a vitatkozó és szofista művészetet pedig teljes mértékben elutasítjuk, mivel a szofisták ezen kifejezései nem csak megigéznek <és> meglopnak sokakat, hanem erőszakot véve a kadmosziak győzelmét viszik el. 1.10.47.3 Mert mindenekfölött inkább igaz az a zoltár. „Az igaz élni fog végig, mert nem fog látni romlást, amikor látja a meghaló bölcsüket.” (vö.: LXX: Zsolt. 48:10) Hát kiket nevez bölcsüket? Hallgasd meg Jézusnak Bölcsességéből! „Nem bölcsesség a gonoszság ismerete.” (Sir. 19:22) Ezt mondja hát arról, amit a jól beszélő és a dialektikus művészetek gondoltak ki. 1.10.47.4 „Keresed ugyan majd a bölcsességet a rosszaknál, de nem fogod megtalálni.” (LXX: Péld. 14:6) És ha ismételten tudakolja, hogy melyik ez, akkor: „az igaz szája” – mondja neked – „csepeg bölcsességet” (LXX: Péld. 10:31) A bölcsesség (σοφία) pedig az igazsághoz hasonlóan egyező névvel neveztetik a szofisztika (σοφιστικός) művészetével.

1.10.48.1 Nekem pedig észszerű, úgy vélem, az ige szerint élni a meglevőt és a kijelentetteket megérteni. Az ékesszólást pedig nem befolyásolja, hogy megelégedünk pusztán a megértettekre való utalással. Hogy milyen kifejezéssel teszi ezt nyilvánvalóvá valaki, amit szeretnék bemutatni, senki nem törődik vele. Mert jól tudom, hogy megmentetni, és segíteni azokat, akik vágnak megmentetni (üdvözülni) a legjobb dolog, nem pedig szavacskákat összeállítani, mint holmi

kacatokat. 1.10.48.2 „És ha” – mondja a püthagoreus Platón „Az Államférfi” című művében, „óvod magad a kifejezésekben való aggályosságtól, gazdagabb leszel okosságban öregségedre”. 1.10.48.3 És a „Theaitétosz” című művében ismét ezt találhatod: „A rugalmasság a nevek és a kifejezések iránt, és a pontosságon keresztül való vizsgálat sok dologgal kapcsolatban nem a hitványt és a szolgait, hanem inkább az ezzel ellentéteset, és néha pedig a szükségeset [biztosítja].” (Platón: idézet a Theaitétoszból). 1.10.48.4 Ezeket mintegy különösképpen, a lehető legtömörebben fejezte ki az Írás, mikor ezt mondja: „Ne élj sok beszéddel!” (LXX: Jób. 11:3) A kifejezés ugyanis olyan, mint a testen való ruha, maguk a dolgok pedig a húsok és inak. Nos hát, nem szükséges a test szabadítása előtt az öltözet miatt aggódni. 1.10.48.5 Egyszerűnek nem csak az életmódnak kell feleslegességtől mentesnek és pontosnak lennie, hanem gyakorolt beszédnek is, annál, aki az igaz életbe belép, ha ugyan csalóként nem a fényűzést és feslettséget mentegetnénk, mint ahogy az ősi spártaiak az olajat és a bíbort. Helyesen vélték és nevezték csaló szőnyegeknek és csaló keneteknek azokat, mivel az étel elkészítésének módja nem jó, ahol inkább fűszerekre, mint táplálékra van szükség; a beszédstílus sem elegáns, amely inkább örvendeztetni képes a hallgatókat, minthogy hasznukra lenne. 1.10.48.6 Püthagorasz arra int bennünket, hogy a Múzsákat kellemesebbnek tartsuk a Sziréneknél, a bölcsességet gyakorolni ne pusztán az élvezet miatt tanuljuk, a lélek vezetésének pedig más módját válasszuk, mint ami megtéveszt. Mert a szirének mellett való elhajózáshoz elegendő egy, és a Szfinxnek színlelve egy másik, ha pedig úgy akarjátok, egy sem.

1.10.49.1 Tehát nem kell az imaszíjakat valamikor is szélessé tenni üres dicsőségért buzgólkodva, elegendő pedig a megismerésre képesnek, ha csak egyetlen hallgatóra is talált. 1.10.49.2 Ezért meg is lehet hallani a boiótiai Pindarost, aki ezt írja: „Ne tedd nyilvánossá (ne nyisd fel) mindenki felé az ősi beszédet. Van, amikor a legbiztosabbak a csend útjai, vizályra való ösztöke pedig a legkiválóbb szó.” (Pindarosz) 1.10.49.3 Ennek megfelelően nagyon helyesen igyekszik minket buzdítani az apostol: „Ne folytass szóharcokat, aminek egyrészt nincs haszna, csak a hallgató pusztulására van, másrészt hogy kikerüld a szentségtörő üres fecsegéseket. Egyre nagyobb istentelenségre jutnak, beszélünk, mint a rákfene, táptalajt fog bírni.” (vö.: II. Tim. 2:14,16,17.)

1.11.50.1 Ez tehát, „a világ bölcsessége ostobaság Istennél,” és ezek közül, akikről [mondja] „az Úr ismeri a bölcsék gondolatait, hogy hiábavalóak” (1Kor. 3:19-20) Most tehát senki se dicsekedjék az emberi értelem elsődlegességével. 1.11.50.2 Nézd csak meg, ugyanis jól íratott meg Jeremiásban: „Ne dicsekedjék a bölcs bölcsességével, és ne dicsekedjék az erős erejével, és ne dicsekedjék a gazdag gazdagságával, hanem mintegy ezzel dicsekedjék a dicsekvő, hogy érti és tudja, hogy én vagyok JHVH, aki kegyelmet, ítéletet és igazságosságot tesz a földön, mert ezekben van akaratom, mondja JHVH.” (Jer. 9:22-23.) 1.11.50.3 „Hogy ne legyünk magunkban bizakodók, hanem az Istenben, aki feltámasztja a halottakat,” – ahogy az apostol mondja, – „aki ily nagy halálból mentett meg minket, mert hitünk nem pusztán emberek bölcsességén alapszik,

hanem Isten hatalmán”; „a szellemi ugyanis megítél mindeneket, maga pedig senkitől se ítéltetik” (vö.: 2Kor. 1:9-10; 1Kor. 2:5,15.) 1.11.50.4 De az ő szavait is hallom: „Ezeket mondom pedig, hogy senki titeket nehogy rászedjen rábeszéléssel, se pedig ne lopakodjon be a rabul ejtő.” (vö. Kol. 2:4, 8) 1.11.50.5 És ismét: „Vigyázzatok tehát, nehogy legyen valaki, aki titeket rabul ejt a filozófia és a hiábavaló ámitás által, emberek hagyománya, a kozmosz alapelemei szerint, és nem a Felkent szerint,” (Kol. 2:8) 1.11.50.6 Filozófia alatt azonban nem minden irányzatot, hanem az epikureust érti Pál, amit meg is említett az Apostolok Cselekedeteiben (vö. Apcs. 17:18), vádolván azt, hogy eltörli az isteni gondviselést és az élvezeteket isteníti, és ha bármi más tiszteli az alapelemeket, nem tulajdonítja ezeknek a létrehozó okot, sem nem tünteti fel őket alkotóként [azt elismeri].

1.11.51.1 Hanem a sztoikusok, akik [tanítását] meg is említi, nem jól mondják, hogy a testben levő Istent áthatja a leghitványabb anyag (v. a leghitványabb anyagon keresztül járkal). 1.11.51.2 Az emberi hagyományt pedig logikai tudálékosságnak nevezi. Ezért ezeket is utasítja levében: „Az ifjú vitatkozásoktól meneküljtek!” (vö. 2Tim. 2:23) Az ifjakra jellemzőek (gyerekesek) ugyanis az ilyen viszályok. „Az erény pedig nem ifjúszerető”, mondja a filozófus Platón. 1.11.51.3 És a mi küzdelmünk Leontinoi Gorgiász szerint kettős erényt igényel, bátorságot és bölcsességet. Bátorság, hogy kitartsunk a veszedelemben, bölcsesség pedig, hogy a rejtvényt megértsük. Az Ige ugyanis, ahogy az olimpiai kihirdetés, azt hívja, aki hajlandó. Azt koszorúzza pedig, aki képes rá. 1.11.51.4 Azt, aki valóban rendíthetetlen az igazsághoz, a tétlent viszont nem tanácsolja (akarja) az Ige, hogy a hívő ilyen legyen. „Keressetek” – mondja ugyanis –, „és találni fogtok” (Mát. 7:7) A keresés azonban abban a felfedezésben végződik, hogy kiűzzük az üres ostobaságot, a hitünket megerősítő szemlélődést pedig jóváhagyjuk. 1.11.51.5 „Azt mondom pedig, hogy nehogy valaki titeket rászedjen rábeszéléssel,” – mondja az apostol. Nyilvánvalóan meg tudta különböztetni az őáltala tanultakat, és össze tudta hasonlítani azokkal, amiket tanítanak.

1.11.52.1 „Amint tehát elfogadtátok a Felkent Jahósuát, az urat, őbenne járjatok, meggyökerezve és ráépítette benne és megerősítette a hitben,” (Kol. 2:6-7) A rábeszélés pedig a hitben való megerősödés [eszköze]. „Óvakodjatok, nehogy legyen valaki, aki titeket rabul ejt a Felkent Jahósuába vetett hittől a filozófia és az üres megtévesztés által.” amely eltörli a Gondviselést „az emberek hagyománya szerint”. 1.11.52.2 Az isteni hagyomány szerinti filozófia ugyanis felállítja és megerősíti a Gondviselést, amelyet ha eltörlünk, a Szabadító körüli üdvrend mítosznak tűnik, vitelve minket „a kozmosz alapelemei szerint és nem a Felkent szerint.” (Kol. 2:8) 1.11.52.3 A Felkentnek megfelelő tanítás ugyanis a Teremtőt isteníti, és nyomon követi a gondviselést bizonyos eseményekben és ismeri az elemek természetét, hogy képesek változni és keletkezettek, és azt tanítja, hogy arra az erőre törekedjünk, mely Istenhez való hasonlóságot okoz és az üdvtervre, mint vezetőre, mely mindenek felnevelését magába foglalja. 1.11.52.4 Az elemeket tiszteli pedig – egyrészt Diogenész a levegőt, Thálész pedig a vizet, Hipaszosz pedig a tüzet, és akik szerint az oszthatatlanok (atomiak) a kezdeti dolgok alapjai, a filozófus nevet

vették magukra, némelyek isten-nélküli senkik és gyönyörszeretők.

1.11.53.1 „Ezért imádkozom” – mondja –, „hogyan szeretetek még inkább és inkább bővítködjön a megértésben és a fogékonyságban, hogy meg tudjátok ítélni, mi az, ami a jóra vezérel.” (Fil. 1:9-10) „különb, amikor kiskorúak voltunk” – mondja maga az apostol –, „a világ elemei alatt voltunk szolgaság alá vetve. Habár, ha a gyermek örökös is legyen, semmiben sem különbözik a rabszolgától az apja által elrendelt ideig.” (vö.: Gal. 4:3;1,3) 1.11.53.2 Kiskorúak tehát a filozófusok is, hacsak nem a Felkent által értett férfiúvá nem válnak. „ha ugyanis nem fog örökölni a szolgáló fia a szabad asszony fiával,” (vö.: Gal. 4:30; I. Móz. 21:10) habár egyébként Ábrahám magja nem az ígéretekéből, megkapják ajándékként a sajátjukat. 1.11.53.3 „Az éretteké pedig a szilárd eledel, azoké, akiknek a készség miatt érzékei gyakorlottak a jó és a rossz megkülönböztetésére.” (Zsid. 5:14) „mindenki ugyanis, aki tejben részesedik, tapasztalatlan az igazságosság szavában,” (Zsid. 5:14) a gyermek, amely még nem ismeri a beszédet, amelyben hitt és cselekszik, nem is képes visszaadni (elmagyarázni) az önmagában levő okot. „Mindeneket pedig vizsgáljatok meg” – mondja az apostol –, „és a jót tartsátok meg” (1 Thess. 5:21) a szellemekkel beszélgetve, akik mindeneket újra és újra alaposan átvizsgálják, hogy az elmondott az igazság szerint csak jónak látszik, vagy valóban van-e valósága.

1.11.54.1 „A kritika felett álló oktatás pedig tévelyeg,” (Péld. 10:17), „az ütések és a szemrehányások (vizsgálatok) adják a bölcsesség oktatását” (Péld. 29:15) a szeretettel nyilvánvalóan együtt járnak a szemrehányások (vizsgálatok). „az egyenes szív ugyanis tudást keres” (vö.: Péld. 15:14). „mert az Istent kereső tudást talál igazságossággal, és akik helyesen keresik Őt, békét találtak.” (vö.: Péld. 16:8) 1.11.54.2 „és meg fogom ismerni” – mondja –, „nem a fölfuvalkodott beszédét, hanem erejét”. Rendreutasítva írja azoknak, akik saját önteltségükben bölcsnek vélik magukat, de nem bölcs: 1.11.54.3 „nem beszédben [van] az Isten királysága” (I. Kor. 4:19-20.) Nem abban [van], ami nem igaz, hanem csak következtetés alapján valószínű; hanem azt mondta: „hatalomban”, mert kizárólag az igazság hatalmas. 1.11.54.4 És ismét: „ha valaki ismerni vél valamit, még nem ismerte meg a szerint, ahogy ismerni kell.” (I. Kor. 8:2) Az igazság ugyanis nem csupán vélemény. De „az ismeret feltevése felfuvalkodottá tesz” (vö.: I. Kor. 8:1) és göggel tölt el, „a szeretet pedig épít”, nem a vélemény körül, hanem amelyik a valóság körül forgolódik. „ha valaki szeret, ez ismertetik” – mondja.

1.12.55.1 Mivel tehát nem közös a hagyomány és nyilvános (minden ember számára), egyedül csak annak, aki az Ige nagyságát megérti, ezért szükséges rejtvényekbe rejteni az elbeszélt bölcsességet, amit az Isten Fia tanított. 1.12.55.2 Ezért Ézsaiás a próféta is tűzzel tisztította meg a maga nyelvét, azért, hogy képes legyen elbeszélni a látomást, és nem csak a nyelvet, hanem a magunk füleit is szükséges megtisztítanunk, ha ugyan próbálunk az igazságban részt venni. 1.12.55.3 Ezek voltak akadályai mostani írásomnak, és még most is óvatos vagyok, amint mondja

korábban: „a disznóknak a gyöngyöt vetni, nehogy valamikor eltapossák lábaikkal, és megfordulva széttépjenek titeket.” (vö. Mát. 7:6) 1.12.55.4 Nehezen elviselhető ugyanis az igazi világosságról szóló valóban tiszta és áttetsző szavakat megmutatni a trágároknak és tanulatlanoknak. Mert aligha van a sokaságnak ezeknél nevetségesebb hallott dolog; és viszont a nemes természetűeknek csodálatosabb és inspiráltabb.

1.12.56.1 „lelki ember pedig nem fogadja be az Isten szellemétől valót, bolondság ugyanis neki.” (I. Kor. 2:14) A bölcsök pedig nem viszik ki szájukban, amit tanakodnak a tanácsban. 1.12.56.2 „De amit fülbe hallotok” – mondja az úr –, „hirdessétek a háztetőkön!” (vö.: Mát. 10:27), megparancsolva azoknak, akik befogadják a valódi tudás rejtett hagyományait magasztosan és mások felett értelmezve, és úgy, ahogy fülbe hallottuk, így adjuk át azoknak, akiknek szükséges, de nem adjuk ki korlátlanul mindenkinek a példázatokban felénk hirdetett mondásokat. 1.12.56.3 Hanem az emlékeztetőben a létezőknek vázlata található, amik az igazságot csak szétszórtan és különállóan közlünk ültetve birtokolják, úgy hogy elkerülheti azok figyelmét, akik az ítélet magvait csókákhoz hasonlóan felkapkodják. Ha pedig valamikor jószerecse által földművest talál, közülük mindegyik kicsírázik és gabonát fog felmutatni.

1.13.57.1 Mivel tehát az igazság egy, ellenben a hazugság tízezer kitérővel rendelkezik, éppúgy a filozófia is, ahogy a bacchánsnők Pentheuszt tagjaira tépték, vannak barbár és görög irányzatok is, mindegyik a rá eső igazság egy részét magasztalja. Úgy vélem a Keletnek fénye[6] mindenkét megvilágít. Tehát együtt a barbárok és a görögök is, akik az igazság után törekednek, egyrészt azok is, akik nem keveset, másrészt, azok, akik valami részt az igazság beszédéből birtokolva felmutatnának. 1.13.57.3 Ezért az idő örökkévalósága pillanatoknak tartja a jövőt és a jelent, és most hát a múltat is, de az igazság sokkal erősebb hajós a beláthatatlan időnél, minthogy képes összegyűjteni a házhoz tartozó magokat, ha idegen földbe esnének is.

1.13.57.4 Nagyon sok szektánál ugyanis tiszteletre méltó dolgokat találnánk (azoknál, amelyek nem teljesen süketültek meg, se nem hagyták el a természet követését, feldarabolva a beszédet úgy, ahogy a mítoszban a nő a férjet), habár egymással szemben is különbözőnek látszanak, ugyanis származásukat tekintve a teljes igazságnak megfelelnek. Mert egybetalálkoznak akár tagonként, akár részenként, akár kinézetük alapján vagy fajtánként. 1.13.57.5 Márpedig a legmagasabb [hangok] is szemben vannak a legmélyebbel, mégis mindkettő egy harmóniát [alkot], és a számokban is a páros a páratlantól eltér, de számtanilag mindketten összhangban vannak, mint ahogy alakzat szerint a kör, a háromszög, a négyszög, és bármely más síkidom, melyek különböznek egymástól. De mégis az egész kozmoszban a részek együttesen, még ha eltérnek is egymástól, megőrzik rokonságukat az egészszel. 1.13.57.6 Így tehát mind az barbár, mind a görög filozófia az örök igazság valami hasítékát nem Dionüszosz mitológiájából, hanem az örökkévaló Ige teológiájából alkotta. Az pedig, aki a szétszórt dolgokat újra összeteszi és

egyesíti a tökéletes Igét, veszélytelenül jól ismeri, mert megfontolja az igazságot.

1.13.58.1 Ezért íratott meg a Prédáikor könyvében: „és megnőveltem a bölcsességet mindenekfelett, akik előtttem voltak Jeruzsálemben, és szívem látta a sok bölcsességet és ismeretet,” „megismertem a példázatokat és megfontolást, mert ez a szellem választása, mert a sok bölcsességben sok a tudás.” (vö.: Préd. 1:16-18) Aki pedig mindenféle bölcsesség tudója, ez hatalmas lenne a megismerésben. 1.13.58.2 Mindjárt megíratott: „A bölcsesség ismeretének bősége életet ad majd az azokból valónak.” (Préd. 7:12) 1.13.58.3 És ismételten a mondottakat világosabban megerősíti ugyanaz a mondás: „az értőknek minden szemük előtt van” (minden dolog, mind a görögöknek, mind a barbárok; de a különbözők soha többé nem „mindenek”) „és egyenesek pedig azoknak, akik észlelésben kívánnak részesülni. 1.13.58.4 Válasszátok inkább oktatást, nem az ezüstöt és az ismeretet a kipróbált arany felett, a tiszta aragnál inkább válasszátok az észlelést. Jobb ugyanis a bölcsesség a drágaköveknél és semmi sem mérhető értékben hozzá.” (vö.: Péld. 8:9-11.)

1.14.59.1 Az görögök azt mondják, hogy Orfeusz és Linosz után és a költők közül legrégebbiek, akiket bölcsességükért elsőként csodáltak, a heteknek nevezett bölcseket, akik közül azonban négyen Ázsiából voltak, a milétoszi Thálés és a priénéi Biász, a mitülénébeli Pittakosz és a lindoszi Kleobulosz; kettő pedig Európából való, az athéni Szolón és a spártai Khilón, a hetediknek pedig Periandroszt a korintusit mondják; mások, Anakharsiszt a szkítát, Epimenidészt pedig a krétait. 1.14.59.2 (Akiről Pál apostol görög prófétaként emlékezik meg a Tituszhoz írt levelében, így szólva: „Valaki az ő saját prófétájuk közül így mondta: A krétaiak mindig hazugok, rossz vadak, tétlen haspókok. 1.14.59.3 És ez a tanúság igaz.” (Titusz 1:12-13) Látod, hogy a görögök közül való prófétának is tulajdonít valamit az igazságból és nem szégyelli, amikor egyesek épülésére, mások megszegyenyítésére a görög versek közül is felhasznál bizonyos részeket? 1.14.59.4 1.14.59.4 Ezért a Korintusiakhoz, (ugyanis nem ez az egyetlen eset), a halottak feltámadásáról értekezve tragikus jambikussal együtt hirdeti „mit használ nekem” – mondja –, „ha a halottak nem támadnak fel, együnk és igyunk! Holnap ugyanis meghalunk. Ne tévelyegjete! Jó erkölcsöt megrontják a rossz társaságok[7]”) (I. Kor. 15:32-33) 1.14.59.5 Akuszilaoszt és Agreioszt is felsorolták a hét bölcs között, mások pedig Phereküdészt a sírt. Platón pedig a kheniből való Müszont jelöli ki Perianderrel szemben, mint aki a bölcsességre méltatlan, mivel zsarnokként uralkodott. (Plat. Prótagorasz.)

1.14.60.1 Hogy a bölcsek a görögök körében Mózes kora után lettek, azt egy kicsit később megmutatjuk. De a náluk levő filozófia jellege, mint héber és rejtélyes, már megvizsgálandó. 1.14.60.2 Ezért üdvözlötték a tömör stílust, amely alkalmas buzdításra és a leghasznosabb. Mindjárt Platón mondja, hogy régen ez a stílus szándékosan volt divatban az összes görög között, különösen pedig a spártaiak és krétaiak között, akik a legjobb törvényeket élvezték.

1.14.60.3 Az „ismerd meg önmagad” mondást egyesek Khilónának föltételezik, de Khamaileon az istenekről szóló művében Thálésznek tulajdonítja, Arisztotelész pedig a Püthiának. 1.14.60.4 Képes ugyanis [ez a mondás] buzdítani arra, hogy a tudást keressük.

1.14.61.1 Ismét pedig Khilónnak a spártainak tulajdonítják a „semmit se túlzottan” [mondást]. Sztratón pedig a Találmányokról [című művében] a tegeai Szódamónak tulajdonítja a mondást, Diümosz pedig Szolónnak kijelenti azt, mintegy mellékesen Kleobulosznak: „A mérték a legjobb”.

1.14.61.2 Kleomenész azt a kifejezést, hogy „A kezeség pedig minden baj felett” (vö.: Péld 11:15) Hésziodoszról szóló művében Homérosz korábban a következőképpen mondotta ki: „Valóban nyomorultak nyomorultjai még is kezeséggel kezeskedni.” (Hom. Od. 8.351) De az Arisztotelész körüliek Khilónának vélik azt, Didümosz szerint pedig Thalesé volt a tanács.

1.14.61.3 Azután sorban mindnyájan mondják: „Minden ember rossz”; vagy „Az emberek többsége rossz” (mert ugyanazt a mondást kétszeresen fejezik ki) Szótádész körüliek Biaszénak mondják és „a gyakorlat mindent megtisztít” mondást Periandrosznak tulajdonítják, hasonlóképpen pedig az „Ismerd fel az alkalmas időt” intelmet Pittakoszénak tartják. 1.14.61.4 Szolon tehát törvényeket hozott az athéniaknak, Pittakosz pedig mitülénébelieknek. Később pedig Pitagorasz, Phereküdesz ismert tanítványa elsőként hirdette magát filozófusnak.

1.14.62.1 Ennek megfelelően az előbb megnevezett három ember után három filozófiai iskola létezett, amelyeket azokról a helyekről neveztek, ahol éltek: az itálieit Pitagoraszról, a iónt Thálészről, az eleatikusat pedig Xenophanészről. 1.14.62.2 Pitagorasz tehát számai volt, Mnészarkhosz fia, amint Hippobótusz mondja, amint pedig Arisztozenos szerint Pitagorasz életében és Arisztkhosz és Theopomposz, türrénoszi volt, ...

[1] Megjegyzés: A héber szerint inkább: „a béke birtoklása” vagy „a béke megalapozása”

[2] Megjegyzés: Platón által gyakran felhozott mesterségek és példák.

[3] Szó szerint: „ezért értelmeztettek a görögök hangjára az írások”. Megjegyzés: Utalás az LXX-re, ami egyúttal értelmezés is.

[4] vö.: Androklész athéni demagóg mondásával – Arisztotelész: Rétorika; 1400a

[5] Értsd allegorikusan: mind a beszédet, mind a jó tettet, mint a jobb és bal kezét jól használja; Platón törvények c. művébe a jobbkezesség helyett a mindkét kéz használatának begyakorlását kívánja meg a fiatalok nevelésében, hogy a háborúban jól hasznosítsák.

[6] Megjegyzés: A Felkent egy profetikus megnevezése az ókeresztény irodalomban. vö.: LXX: Zak. 3:8; 6:12; Just. Trif. CVI.(106.) 4.

[7] A jambikus sor: φθειρουσιν ἤθη χρήσθ' ὀμιλῖαι κακαί

Alexandriai Kelemen – Stromata III. könyv (részlet)

3.4.25.1 Említést tettünk pedig a Pontuszi Markión szektájának követőiről, akik a Teremtővel való szembenállás miatt elutasítják a világi javakkal való életet. **3.4.25.2** Az önmegtartóztatás okává vált ugyanis neki (a Teremtő), ha ugyan ezt önmegtartóztatásnak mondhatjuk, (mert) maga a Teremtő az, aki ellen ez az Isten ellen tusakodó gigász úgy véli, hogy képes harcolni, túllépve a teremtésen és formáltatáson. **3.4.25.3** És ha közösen használják is az úrnak beszédét, amelyet Fülöpnek mondott: *„Hagyd a halottak, hogy eltemessék saját halottaikat, te pedig kövess engem!”* (vö.: Mát. 8:22) de azt is fontolják meg, hogy Fülöp testét is hasonlatosan formáltatásnak nevezi, a test pedig nem szennyezett hulla. **3.4.25.4** Hogyan lehetett tehát neki olyan teste, amikor még nem volt holt? Mert felkelt az úr sírboltjából, mikor megölte a szenvedélyeket, de élt a Felkentnek. **3.4.25.5** Megemlégettük pedig a törvényrontó, asszonyokkal közösülő Karpokratészt is, de amikor Nikolaosz mondásáról értekeztünk, emezt mellőztük.

3.4.25.6 Annyira szép asszonya volt (Nikolaosznak), mondják, hogy az Üdvözítő mennybemenetele után irigységből megvádoltatott az apostolok előtt, hogy vezetők közé hozza be az asszonyt, és megengedi, hogy aki akar, házasodjon vele. **3.4.25.7** Mert, mondják ugyanis, hogy ez a tett megfelelő a mondásnak, hogy „szükséges a hústestnek romlani”, és mind, akik csak követik e tettet és beszédet, egyszerűen és fájdalom nélkül féktelenül paráználnak, kiknek részük van felekezetében.

3.4.26.1 Tájékoztattam azonban én, hogy Nikolaosz semmiféle más asszonnal nem volt kapcsolatban, mint akivel megházasodott és feleségének hirdetnek és ennek gyermekei teljes öregségükig szüzek maradtak, fia pedig romlatlan maradt. **3.4.26.2** Tekintettel erre, szenvedélyének elnyomása végett cselekedte, amikor az apostolok közé vitte feleségét, aki iránt féltékenynek hirdették, és megtanította, hogy mit jelent a „hústestnek” nagyon vágyott élvezeteit „megrontani”. Mert nem akart – úgy vélem – az Üdvözítő parancsolata szerint két úrnak szolgálni, a gyönyörnek és Istennek. **3.4.26.3** Ezért mondják, hogy Mátyás (apostol) is így tanított: *„harcolni kell a hústesttel és semmibe venni, sohasem szabad utat engedni a féktelen élvezetnek, az életet pedig növelni kell a hit és az ismeret által.”*

Alexandriai Kelemen – Stromata V. könyv (részlet)

.....

5.6.32.1 De hosszú lenne végigmenni minden prófécián és a törvénnyel kapcsolatos dolgokon, hogy a rejtvényekben elmondottakat meghatározzuk. Mert szinte az egész Írás ezen a módon adja ki mondanivalóját. Úgy vélem, elegendő lehet annak, akinek értelme van, az adott pont bizonyítására néhány példa kiválasztása. **5.6.32.2** Mindjárt megadja az újbán a rejtvényt az ősi hét fal körül, amelyek a hébereknél meg vannak említve; a bokáig érő ruhán levő felszereléssel, megmutatva rejtélyesen a különböző színű szimbólumokkal az égtől a földig tartó szövetséget (egyezséget). **5.6.32.3** A lepel és a függöny keverve volt jácinttal, lila maggal, és bisszussal, tehát így mondja el homályosan, hogy a természet alapelemei tartalmazzák az Isten kinyilatkoztatását. Mert a bíbor a vízből, a bisszus pedig a földből, a jácint is, mint sötét, hasonlít a levegőhöz, úgy, mint a mag a tűzhöz. (vö.: Jos. [Ant. III.7.7](#))

5.6.33.1 A lepel és függöny közepében pedig, – oda a papoknak is megengedi, hogy bemenjenek -, tömjénező oltárt helyezett el jelként, e földön fekvő világ közepébe, amelyből a füstölő füstje felszáll. **5.6.33.2** És az a hely, amely köztes a belső függöny között, ahova egyedül a főpaprak volt megengedve, hogy a meghatározott napokon bemenjen, és az azt körülvevő külső rész – mely minden hébernek meg volt engedve –, azt mondják, az ég és a föld középső pontja. De mások szerint az értelmiek világa és az érzékelhetőek szimbóluma. **5.6.33.3** A lepel (fátyol) tehát a nép közül való hitetlenségének akadálya, az öt pillér előtt volt kifeszítve, visszatartva a környező térben tartózkodókat. (vö.: Jos. [Ant. III.6.4](#)) **5.6.33.4** Ezzel valóban, a legtitkosabb módon az öt kenyeret a Szabadító iránt megtörik és megsokasítják majd a hallgatók tömegének (vö.: Ján. 6:13). Mert nagy az a tömeg, amely ragaszkodik érzékelhető dolgokhoz, mintha csak azok lennének. **5.6.33.5** „Figyeld hát meg, jól megfontolva, – mondja Platón -, az avatatlanok közül senki nem hallgat.” Ilyenek azok, akik azt hiszik, hogy semmi más nem létezik, csak amit kézzel foghatnak; nem fogadják el ugyanis, mint a létezés részét, és a cselekedetek eredetének a teljes láthatatlant. **5.6.33.6** Ilyenek ugyanis azok, akik egyedül az öt érzékszervre támaszkodnak. De Isten megértése ebből a fajtából származó [ember] hallásának érthetetlen (szó szerint: járhatatlan).

5.6.34.1 Ezért mondja a fiút az Atya orcájának, mert az öt érzékszerv számára testet öltve megszületett, az atyai igének felfedő jellegzetessége [ez]. **5.6.34.2** „ha pedig szellem szerint élünk, járjunk is szellem szerint.” (Gal. 5:25) „hit által járunk, nem szemlélés által” (2Kor. 5:7) – ahogy a nemes apostol mondja. **5.6.34.3** A fátylon belül pedig a papi szolgálat rejtőzik és távol tartja a benne fáradozókat azoktól, akik kívül vannak. **5.6.34.4** Ismét, ott van a szentek szentjébe való bejárat függönye, négy oszlop van ott, az ősi szövetségek tetrádjának szent jelzése. (vö.: [2Móz.27:16](#); Jos. [Ant. III.6.4](#)) **5.6.34.5** Továbbá a négy betűs (τετραγράμμου) titkos név is, amelyet egyedül azokhoz csatoltak, akik számára a belső szentély (adytum) hozzáférhető volt, neveztetik pedig Jáúe-nak (Ιαουε), amit úgy értelmeznek: „aki van, és aki lesz” (ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος)

5.6.34.6 Az Isten neve a görögök között is négy betűt tartalmaz. **5.6.34.7** Az úr pedig egyedül [az, aki] <főpapként> születve lép be az értelmi világba, szenvedések által kimondhatatlan ismeretbe rejtetten vezet be, minden név fölé emelkedve, hang által fed fel magát. **5.6.34.8** Igen, bizony a mécstartót a füstölő oltártól délre helyezték el, amely által a hét fényhordozó mozgását mutatják, melyek dél felé való fordulatokat végeznek. **5.6.34.9** Mert három ágat illesztettek (oltottak be) a mécstartó mindkét oldalába és azokon a mécsesek vannak, mivel a Nap is, mint a mécstartó, minden bolygó közepébe van rögzítve, mint valami isteni zenész, felette és alatta levőknek is fényt áraszt.

5.6.35.1 De az arany mécstartó egy másik rejtvényt is birtokol a Felkent jeleként, nem pusztán a forma szerint, hanem „*sokféle módon és sokszor*” (vö.: Zsid. 1:1) megvilágítja azokat, akik benne reménykedve hívők, és akik az először-alkotottak szolgálata által látnak. **5.6.35.2** Azt mondják ugyanis, hogy az Úr hét szeme „az a hét szellem, amely azon a rúdon nyugszik, amely Jesszai gyökeréből kivirágzik” (vö.: LXX: Ézs. 11:1). **5.6.35.3** A füstölő oltártól északra egy asztalt helyeztek el, amelyen „a kenyerek egymásmellé helyezése” volt; mert a legtáplálóbbak az északi szelek. **5.6.35.4** Ezek lennének pedig azok a bizonyos lakóhelyek (*Ján. 14:2*), melyek az egy testbe és egy gyűlésbe egyesült egyházak. **5.6.35.5** A szent ládáról feljegyzett dolgok is az észbeli világtól a sokaság számára elrejtettet és bezártat jelzik. **5.6.35.6** És igen, azok az aranyból levő szobrok, mindkettőnek hat-hat szárnya van, akár a két medvét jelölik, ahogy némelyek vélik, akár még inkább, a két félgömböt, a kerubok nevét ugyanis „sok tudás”-ként jelzi. **5.6.35.7** De a kettőnek együtt tizenkét szárnya van, és az állatöv körforgása által és az alapján az időt hordozza, nyilvánvalóvá téve az érzékelhető világot.

5.6.36.1 Úgy vélem ezekről is szól a tragédia, amikor a természetről beszélve mondja: „*A fáradhatatlan időkorok teljesek örökké folyó áramlással, tovarepülve önmagát szüli meg, és az iker medvék, szárnyaik gyorsan vándorló mozdulataira, megőrzik az atlaszi sarkot.*” **5.6.36.2** Az Atlasz pedig a szenvedésmentes rögzített éggömböt ábrázolja, vagy még inkább a mozdulatlan örökkévalóságot. **5.6.36.3** De azt hiszem inkább, hogy mivel a bárka, amely a héber *Thebotha* szóról neveztetik, más valamit jelez. Ezt pedig úgy értelmezik, hogy „egy helyett egy mindenhol”. Így tehát vagy a nyolcadik ég vagy az észbeli világrénd, vagy akár Istenre vonatkozva teszi érthetővé, aki mindeneket átfogó, alaktalan és láthatatlan, de most halasszuk el ennek elmondását. **5.6.36.4** Mindazonáltal a nyugalmat jelenti, amely a dicsőítő szellemekkel van, amit a kerubok homályosan jeleznek. Mert aki megtiltotta a faragott kép készítését, Ő maga soha nem készített volna képet a szent dolgokhoz. Az égben egyáltalán nincs ilyen összetett dolog, és érzésekkel felruházott élőlény. De az arc a racionális lélek szimbóluma, a szárnyak pedig a jobb és bal oldali magasba emelt papi szolgálatok és hatalmak működései, a hang pedig hálás dicsőség szüntelen szemlélődésben.

5.6.37.1 Legyen elég, ha a titkos értelmezés eddig is előrehaladt. A főpap bokáig érő ruhája pedig az érzékelhető világ jelképe, a hét bolygót az öt kő és a két rubin képviseli, a Szaturnusz és a Hold miatt. Az előbbi déli, nedves, földszerű és nehéz; az utóbbi légnemű természetű. **5.6.37.2** Ezért Artemisz, akihez mondatott: Aerotomosz (aki vágja a levegőt), a levegőég pedig sötét. Együttműködnek ugyanis az isteni gondviselés szerint

az itt alattunk elterülő dolgok előállításában azok, akiket a bolygók fölé állítottak, amit helyesen ábrázolnak a mellkason és vállakon, amelyek által a teremtő működés volt az első héten. A mellkas pedig a szívnek és a léleknek is lakóhelye. **5.6.37.3** Másképpen a kövek lehetnének a szabadulás különböző módjai (sajátosságai), némelyek a fölemelkedőkben, némely pedig a test alsó részét mentette meg. **5.6.37.4** A háromszázhatvan harang, amelyet bokáig érő köntösre függesztettek, az egy éves időt [jelenti], „*az Úr elfogadható esztendeje*”, amely hirdeti és oktatja a nagy Üdvözítő megjelenését.

5.6.37.5 Továbbá, az aranyból készült fejpánt (fejdísz, gyapjú) az úr királyi hatalmát felemelve hozza azt nyilvánosságra, mivel „*az egyház feje*” a Szabadító. (Ef. 5:23)

5.6.38.1 Ezért az azon [ti. a fejen] levő fejpánt (fejdísz) a legnagyobb uralom jele. Másképpen is hallottuk, amint megmondattott: „*A Felkent feje a mi urunk, a Felkent Jahósua Istene és Atyja.*” (1Kor. 11: 3; 2Kor. 11:31) **5.6.38.2** Igen, bizony ott volt a mellvért, az efódból (vállpánt), amely a munka jelképe, és az orákulumból (λογίον; vö.: Jos. [Ant.III.7,5](#)) – a közlést pedig ez homályosan elmondja – ami által az ég képmása is fennáll, ami az Ige által lett, így alá van vetve mindenek Fejének, a Felkentnek, amennyiben azonos és hasonló módon mozog. **5.6.38.3** A fényes smaragdkövek tehát az efódon (vállpánt) a napot és a holdat, a természet munkatársait jelzik. (Jos. [Ant.III.7,7](#))

5.6.38.4 A kéz pedig, úgy vélem, a váll kezdete. A tizenkét kő pedig, négy sorban a mellen elrendezve, vázolja számunkra az állatöv körét, az év négy változása szerint. **5.6.38.5** Egyébként szükséges a törvényt és a prófétákat az úr feje alá helyezni, amik által mindkét szövetségben az igazakról van szó. Ha azt mondanánk, hogy az apostolok egyszerre próféták és igazak, jól mondanánk, „mivel egy és ugyanaz a szent szellem működik mindenben” (1Kor. 12:11) **5.6.38.6** Ahogy pedig az úr (a Felkent) az egész világ felett áll, annál inkább az észbelin túl, így a lemezre (Megjegyzés: főpap fejdíszén lévő arany lemez, ami a görögben szó szerint szírom) írt név is minden fejedelemség és hatalmasság felett méltattatott; írásba foglaltatott pedig az írott parancsolatokért és az érzékelhető megjelenésért (a *paruszia* eljövételnek is fordítható) **5.6.38.7** Isten neve pedig megneveztetett. Mivel, amint látja az Atya jóságát, a Fiú munkálkodik, szabadító Istennek neveztetett, a teljes kezdetnek (ἀρχή), amely a láthatatlan Istentől először és a korszakok előtt lett [képmásként] kiábrázolva (ἀπεικόνισται), [és lenyomatként] alakított (τετύπωκεν) maga után minden létrejövőket.

5.6.39.1 Sőt mi-több, az orálulum (λογίον) bemutatja az Ige által kikiáltott és meghirdetett próféciát és az eljövő ítéletet, mivel ugyanaz az Ige prófétál, ítél és megkülönböztet mindenedet. **5.6.39.2** Azt mondják ugyanis, hogy az öltözet, a bokáig érő ruha megjövendölte a test szerint való szolgálatot (üdvrendet), amiért a világgal közelebbinek láttatta magát. **5.6.39.3** Ekkor a főpap valóban levetette a megszentelt alsóruhát, (a kozmoszt és a kozmoszban levő teremtményt Ő szentelte meg, beleegyezve, hogy amik lettek, jó dolgok) megfürdeti magát és másik alsóruhát vesz magára – hogy úgy mondjam, a szentek szentjét –, melyben belép a belső szentélybe.

5.6.39.4 Nekem úgy tűnik, ez által mutatja be a levitát és a megismerni képeset, mint más papok fejedelmét, (akik vízzel mosták meg magukat és az egyedüli hitet öltötték magukra, és csak saját lakóhelyüket várják), maga különbözteti meg az értelmieket az

érzékiektől, a magasabb elveket kereső más papokat, akik igyekeznek az értelmi átjáróhoz, azokkal és többé már nem vízzel mosakodva, mint ahogy korábban megtisztítja beiktatásakor a levitai törzset, de a megismerni képeset már az Ige által [mossa]. (vö.: [Ján.15:3](#))

5.6.40.1 Tiszta lett ugyanis egyrészt teljes szívében, másrészt jól helyreállítva, és a papon túli polgárjogot még inkább sokasítva egész a határig, szóban és a mindennapi életben is egészen tisztává lett, és felöltve magára a dicsőség fényességét, megkapva ennek a szellemi és beteljesedett férfinak a titkos örökségét: *„amit szem nem látott, fül nem hallott, ember szívébe föl nem hatolt”* (I.Kor. 2:9) fiúvá és barátává válva (vö.: [Ján.15:15](#)), már szemtől szembe betölti szakadatlan elmélkedéssel [őt]. Mert nincs olyan, mint magának az Igenek a hallása, aki az Írás által teljesebb értelmet nyújt. Mert így van mondva: **5.6.40.2** *„És vegye le a lenből való ruhát, amelyet felöltött, amikor bement a szent helyre; és tegye félre ott, és mossa meg testét vízzel a szent helyen, és vegye fel a ruháját.”* (3Móz 16: 23-24) **5.6.40.3** Másképpen pedig, – úgy vélem – az úr leveszi magáról és fel is ölti magára azáltal, hogy leereszkedik az érzékelésbe; másképpen pedig az, aki általa hitt, leveszi magáról és felveszi magára, ahogy az apostol jelezte a megszentelt köntöst. **5.6.40.4** Innen, az úr képmása szerint van az, hogy a főpapokat a legméltóbb szent törzsből választják, a királyi tisztségre és a prófétának választottakat pedig felkenték.

5.7.41.1 Amiért is az egyiptomiak nem mondták el a náluk levő titkokat a velük társalgóknak, sem nem árulták el az isteni dolgok ismeretét a közönségeseknek, hanem csak akit a trónra szándékoztak juttatni és azoknak a papoknak, akiket táplálkozásuk, oktatásuk és származásuk alapján a legértékesebbnek ítélték. Hasonlóak tehát a héber homályos beszédek elrejtés tekintetében az egyiptomiaké is.

Forrás: <http://www.church-bg.eu/blog/stromata-i-konyv/>